

Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury

Freeskiing na pomezí sportu a umění

Diplomová práce
(Bakalářská)

Autor: Petr Vlček, Rekreologie
Vedoucí práce: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.
Olomouc 2014

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení: Petr Vlček

Název diplomové práce: Freeskiing na pomezí sportu a umění

Pracoviště: Katedra rekreologie

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

Rok obhajoby diplomové práce: 2014

Abstrakt: Cílem této práce je získat poznatky k fenoménu freeskiingu, jako modernímu sportu nově zařazenému do programu Zimních olympijských her. Základem pro dané téma byla polemika odpovědí na otázku freeskiingu a jeho hodnot ve vztahu sportu a umění. K získání dat byla použita kvalitativní metoda polostrukturovaných rozhovorů. Účastníky výzkumu byli aktivní freeskieři a především průkopníci freeskiingu na české úrovni. Pro potřeby výzkumu byla stěžejní kvalita získaných dat, která byla založena na autentičnosti projevů záměrně vybraných respondentů. Sběr dat probíhal v průběhu měsíců února a března 2013. V rámci výzkumu bylo realizováno celkem pět rozhovorů. K zpracování dat byl použit program ATLAS.ti 6.0. Analýza a interpretace dat byla realizována metodou vytváření trsů. Výsledkem práce je teoretický model vztahů mezi několika faktory, jejichž interpretace podává nové úhly pohledu na zkoumanou problematiku a otevírá další možnosti očekávané diskuzi.

Klíčová slova: freeskiing, lyžování, olympijské hry, sport, umění, hra, zakotvená teorie.

Souhlasím s půjčováním diplomové práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographic identification

Autor's first name and Surname: Petr Vlček

Title of the bachelor thesis: Freeskiing on the border between sport and art

Department: Leisure time studies Department

Supervisor: Mgr. Luděk Šebek, Ph.D.

The year of presentation: 2014

Abstrakt: The aim of this work is to gain insight into the phenomenon of freeskiing, as the modern sport newly included in the Winter Olympics. The basis for the theme was a polemic response to the question of freeskiing and its values in relation to sports and the arts. To obtain the data, a qualitative method of semi-structured interviews was used. Research participants were active freeskiers and foremost pioneers of the Czech freeskiing level. For the purpose of the research, the crucial quality of the data, which was based on authentic expressions of deliberately selected respondents, was therefore essential. The data were collected during the months of February and March 2013. Five interviews were conducted during the research. The data processing program ATLAS.ti 6.0 was used, and analysis and interpretation of the data was carried out by the method of clustering. The result is a theoretical model of the relationship between several factors whose interpretation provides new perspectives on the investigative issue and opens up additional options for expected discussion.

Keywords: freeskiing, skiing, olympics, sport, art, game, grounded theory.

I agree with lending this thesis in library services.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně pod vedením Mgr. Lud'ka Šebka, Ph.D., uvedl jsem všechny použité literární i odborné zdroje a dodržel zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 29.11.2013

.....

Poděkování

Chtěl bych poděkovat Mgr. Lud'ku Šebkovi, Ph.D. za trpělivost, podnětné rady a odborný přístup při vedení diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat respondentům za účast na výzkumu a za poskytnuté informace.

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Teoretická východiska práce	9
2.1	Freeskiing	9
2.2	Sport a umění	12
3	Cíle práce a výzkumné otázky	16
3.1	Výzkumné cíle.....	16
3.2	Výzkumné otázky.....	16
4	Metodika.....	17
4.1	Kvalitativní přístup ve výzkumu	17
4.2	Metodika sběru a zpracování kvalitativních dat.....	18
4.3	Analýza dat.....	19
4.4	Omezení výzkumu.....	21
5	Zkoumaný soubor.....	22
5.1	Etika výzkumu.....	22
6	Výsledky a diskuze.....	23
6.1	Aspekt volnosti.....	24
6.2	Aspekt zábavy	31
6.3	Aspekt olympiády	36
7	Závěr.....	43
8	Souhrn	44
9	Summary	45
10	Referenční seznam	46
11	Přílohy	48
11.1	Informovaný souhlas účastníků výzkumu.....	48
11.2	CD-rom.....	49

1 Úvod

Freeskiing je mladý, velmi progresivní sport, který v horizontu tohotu roku dosahuje významného mezníku, kterým je zařazení dvou jeho disciplín do programu Zimních olympijských her 2014 v Sochi. Současně s tímto vstupem mezi spektrum tradičních sportovních disciplín vyvstává vlna nevole. Za touto vlnou stojí skupina přívrženců sympatizujících s původní filosofií tohoto sportu. Jedná se o touhu odpoutat se od pravidel, jež lyžování na soutěžní úrovni v minulosti svazovala. Díky nadšenému proudu několika málo lidí vznikl sportovní fenomén, který narostl do celosvětového měřítko. Otázka zařazení freeskiingu mezi sporty na olympijské úrovni vyvolává po celém světě mezi příznivci tohoto sportu diskuzi, která přes všechny rozepře nic nemění na faktu, že se z freeskiingu stává nový olympijský sport. Odpověď na tuto otázku můžeme hledat v srdci každého přívržence tohoto sportu dodnes. Přesto zůstává často nejednoznačně interpretována. Stejně tak můj vlastní pohled na věc je nejasný. Všechny polemiky nad touto problematikou budou přinášet své pro a proti. Jednou z možností, jak se přiblížit pravdě, je snaha o filozofování nad tímto tématem s lidmi, kterým je daná problematika nejbližší.

Zařazení freeskiingu do olympijského programu je skutečnost, která podnítila další otázky komparace původní filosofie tohoto sportu se současným pojetím. Jaké koncepty a představy může freeskiing zastávat ve společenském významu pro jeho aktéry? Je freeskiing pouze sportem, když řada jeho příznivců si nepřejí jeho zařazení mezi sporty největšího sportovního svátku, kterým jsou od nepaměti olympijské hry? Nemůže freeskiing jeho příznivcům přinášet něco více, než jim přináší klasické sporty? Snaha odpovědět si na tyto otázky mě přiměla k názoru, že bez hlubšího zkoumání nebude možno získat uspokojivé resumé.

Tvorba celé práce si kladla za cíl získat vhled do problematiky a sledovat aktuální pojetí freeskiingu ikonami tohoto sportu v České republice. Cílem bylo také poskytnout obraz o základním terminologickém ukotvení problematiky a prezentovat původ, dnešní podobu a současně i hlubší poznání tohoto sportu zainteresovanému čtenáři i laikovi.

Současně bylo snahou práce pomocí kvalitativní metody polostrukturovaných rozhovorů získat přirozenou cestou podobu dat, která nejlépe vyhovovala záměrům výzkumu. Tímto byl vstup do diskuze s účastníky, kteří poskytli autentická vyjádření a reprezentaci myšlenek k probíraným tématům. Účastníky výzkumu byli aktivní freeskieři a trenéři, kteří položili základ českému freeskiingu. Na základě objektivních názorů vhodných respondentů je možno nejlépe interpretovat současné tendence ve světě freeskiingu.

Hlavním cílem této práce je objasnit názory a úhly pohledu na freeskiing pro jeho aktéry a hledat odpověď na otázku freeskiingu a jeho hodnot ve vztahu sportu a umění.

S ohledem na filosofickou podstatu problému je vhodně zahrnuto hledání odpovědi bez nutnosti jednoznačného výsledku, který se nepředpokládá.

2 Teoretická východiska práce

Následující kapitola si klade za cíl vymezit pomocí studia literatury základní pojmy a poznat odborná stanoviska k probíraným tématům výzkumné práce. Tímto lze získat možnost hlubšího vhledu do problematiky z pohledu odborníků, kteří o daných tématech již dříve diskutovali. Tato kapitola má uvést nazainteresovaného čtenáře do problematiky, což má pomoci k porozumění dalších kroků výzkumu. Snahou je získat teoretický základ pro komparaci s daty v následném výzkumu.

2.1 Freeskiing

Freeskiing je mladá, dynamicky se rozvíjející lyžařská sportovní disciplína, kterou dnes můžeme řadit mezi disciplíny akrobatického lyžování. Svůj původ má v lyžařském akrobatickém sjezdu neboli jízdě v boulich, jehož přední českou představitelkou je olympijská reprezentantka Nikola Sudová. Kanadští představitelé tohoto sportu začali kolem roku 1996 kontrolovat přísná pravidla akrobatického lyžování týkající se striktního dodržování předepsaných provedení jednotlivých skoků. Pod vedením Mike Douglase aka „the Godfather of freeskiing“ neboli otce freeskiingu, vznikla skupina lyžařů říkající si New Canadian Air Force. Tato skupina se stala vzorem mnoha lyžařů nejen na americkém kontinentě, kteří začali objevovat možnosti nově navržené lyže tzv. twin tip ski. Tyto lyže, díky jejich zahnuté špičce i patě, nabízí představitelům tohoto sportu možnost jízdy pozadu neboli na switch. Stále více lyžařů začalo navštěvovat snowparks, dříve využívané především snowboardisty, kde začali zkoušet skoky s vyosenými rotacemi neboli off axes a dali tak základ modernímu freeskiingu (Volák & Mikula, 2009).

Freeskiing vzniká tedy jako kontrast tradičním disciplínám akrobatického lyžování, kde patří například zmíněná jízda v boulich - akrobatický sjezd neboli moguls nebo také akrobatické skoky - aerials, jehož představitelem je český olympijský vítěz ze Salt Lake City 2002 akrobatický lyžař Aleš Valenta.

Rok 2002 se stal pro akrobatické lyžování významným mezníkem nejen v Česku, kdy na stejné olympiádě předvedl boulař Johnny Moseley trik, kterým obešel pravidla. Při jízdě v boulich se do té doby nesměly skákat vyosené rotace, při nichž se hlava dostala níž než nohy. Jeho trik off axes 720 neboli cork 720 se stal diskutovanou senzací, která upoutala pozornost a dodala inspiraci mnoha lyžařským nadšencům (Volák & Mikula, 2009).

Freeskiingu se dostává nejen díky své kreativitě, volnosti a zábavě stále více popularity. Významný milník zaznamenal tento sport po uvedení freeskiingové disciplíny big air na zimní X-games v roce 1999. Jedná se o nejznámější a nejprestižnější závody extrémních sportů, včetně

freeskiingu. Zařazením do programu mezinárodních sportovních akcí tohoto rozměru získal freeskiing ve světě na nebývalé popularity, a to díky medializaci tohoto sportu na americkém kabelovém a satelitním kanálu ESPN, který závody X-games zastřešuje.

Před širší českou veřejnost posunula freeskiing ve své moderní podobě v roce 2008 skupina lidí kolem kameramana a freeski kouče Lukáše Mikuly, která vytvořila video projekt s názvem Styl. Projekt spojil dohromady přední české freeskiery, kteří v evropských i světových resortech vytvořili základ newschool lyžování na české úrovni. V následujícím roce 2009 vychází kniha s názvem Freeskiing – Newschool lyžování, jejíž autoři Jiří Volák a Lukáš Mikula ukotvili pro českou veřejnost základní terminologii freeskiingu a poprvé představili českému čtenáři cestu k radostem na lyžích se zvednutými patkami v literární podobě.

Termín freeskiing v současné době spojuje freeride neboli big mountain a freestyle neboli newschool, který je možno soutěžně dále rozdělit. Mezinárodní freeskiingová asociace IFSA - International Free Skiers Association založená v roce 1996 sdružuje základní čtyři freeskiingové disciplíny, kterými jsou big mountain lyžování, slopestyle, big air a soutěže halfpipe. (IFSA - International Freeskiers Association, 2010).

Big mountain neboli freeride je termín pro jízdu ve volném terénu, jak z názvu vyplývá, převážně ve vysokohorském prostředí. Jedná se o aktivitu, která si svou popularitu vysloužila díky lyžařským střediskům jako jsou francouzské Chamonix nebo kalifornské Squaw Halley. Společně s moderními lokalitami jako je švýcarské Verbier jsou nejnavštěvovanějšími lokalitami nadšenců toužících po lyžařských zážitcích ve volné zimní přírodě. Současně se jedná o tradiční střediska, která s resortem ZOH 2014 v ruském Sochi a spolu s dalšími hostí nejprestižnější freeridovou soutěž Freeride World Tour.

Lyžování ve volném terénu je určeno pro zkušenější lyžaře, kteří využívají speciální lavinové vybavení. Ale díky dynamickému vývoji tohoto sportu si dnes mohou přijít na své i nadšenci pod vedením zkušených instruktorů. Jeho závodní formou je sjíždění zasněžených vrcholů hor, kde se závodníci dostanou často pouze s využitím helikoptéry. Posuzování rozhodčími je založeno na celkovém dojmu, který se skládá z výběru trasy, kontroly jízdy, skoků a plynulosti celé jízdy. Tyto kritéria jsou klíčem k určení nejlepšího celkového dojmu z jízdy. Jezdci jsou hodnoceni na stupnici se 100 možnými body a rozhodčí pomocí této stupnice vyhodnocují jednotlivé jízdy.

Slopestyle je freestyle disciplína a stejně jako následující disciplíny je původně snowboardovou disciplínou, kterou lze obecně pojmenovat jako jízdu ve snowparku. Cílem je překonat několik skoků, zábradlí a jiných překážek snowparku a předvést své nejlepší dovednosti, schopnosti neboli skills, které zanechají na rozhodčích co možná nejlepší dojem.

Hodnotí se především náročnost odjetých triků, čistota dopadu, kreativita jízdy, celkový dojem a styl. Součástí slopestyle je kromě skoků i zmíněná jízda po překážkách, která se nazývá jibbing. Jedná se o jízdu po uměle vytvořených překážkách, kde jezdci mimo jiné ukazují schopnosti variability, rovnováhy a celkové jistoty na překážkách. Součástí hodnocení je způsob resp. počet rotací při náskoku na překážku a stejně tak při seskoku zpět na svah. Jibbing je populární mezi lyžaři i v nesoutěžní podobě, kde se jedná o tzv. street jibbing. Jezdci jezdí přímo ve městech a využívají k jízdě různá zábradlí, zdi, stromy a co se zde zrovna naskytne. Ovšem bezpečnější a rozšířenější je jízda ve snowparcích, kde jsou překážky k jibbingu přímo určeny.

Slopestyle je disciplínou, která je společně s half-pipe poprvé zařazena do programu ZOH 2014 v ruském Sochi.

Big air je další freestyle disciplínou, která se těší velkému zájmu divácké populace nejen při lyžařských exhibicích, ale taky jako jedna z disciplín na freestylové období olympijských her zimních X-Games. Je založená na jízdě na velký skok, na kterém se po odraze ve vzduchu provádí akrobatické rotace doplněné o úchyty lyží neboli graby. Hodnotí se obtížnost provedení, výška a délka skoku, způsob chycení lyží, dopad a odjezd.

Big air bývá často součástí freeski exhibicí, protože není na lyžařskou disciplínu prostorově náročný a je tak pro diváky dobře sledovatelný a atraktivní. Často se taková exhibice pořádá i na náměstích měst nebo na sportovních stadionech.

Halfpipe je freestyle disciplína známá ze snowboardingu jako U-rampa. Jednalo se o první disciplínu uznanou mezinárodní lyžařskou federací FIS. Lyžař projíždí v uměle vytvořeném korytu z jedné strany na druhou, na hranách U-rampy provádí různé triky a plynule navazuje jízdou a nájezdem na další skok (Volák & Mikula, 2009). Hodnotí se náročnost skoků a triků, výška skoku a celkový dojem, jaký lyžař zanechá. Na závodech jedou jezdci vždy několik jízd, z nichž se vždy lepší výkon počítá a nejvyšší známka nakonec vyhrává. Vývoj disciplíny se za poslední roky měnil především zvětšováním výšky nájezdových stěn, aby se závodníci mohli odrážet do větších výšek a provádět tak náročnější rotace. Výška stěn rampy se dnes pohybuje v průměru přes šest metrů. Halfpipe pro freeski je jednou ze dvou disciplín, které byly pro freestyle lyžaře zařazeny do programu ZOH 2014 v ruském Sochi.

Existuje i možnost kombinace freeridu a freestylu, kde se provádí freestylové triky ve volném terénu. Tato kombinace se nazývá back country. Jezdci zde využívají přírodních překážek jako jsou naváté závěje, boule, stromy. Ve volném terénu se také stavějí skoky s přistáním do neupraveného dopadu, navátého hlubokého sněhu, nejlépe prašanu. Těchto skoků se využívá pro svou diváckou popularitu při natáčení profesionálních freeski videí a filmů (Volák & Mikula, 2009).

Svaz lyžařů ČR společně s největšími českými weby o freeski lyžování freeride.cz/ski a freestylearea.eu pořádá v zimní sezoně v roce 2014 první ročník série freeski závodů po českých resortech s názvem Czech Freeski Tour 2014. Jedná se o závody, které probíhají postupně ve 4 českých resortech – v novém areálu na Klínech, v nejlepším českém freestyle areálu Vítkovice, v nejlepším moravském freestyle resortu Snowpark Paprsek a v Peci pod Sněžkou. Jedná se o open závody, to znamená, že jsou určeny všem jezdcům a jezdčyním na lyžích. Hlavním účelem je propagace freeskiingu a hledání talentů do již existující české freeski reprezentace, jejíž členové bojují o účast na ZOH 2014 v Sochi (Svaz lyžařů České republiky, 2013).

2.2 Sport a umění

Vzhledem k povaze práce, která si dává za cíl polemiku o vztazích freeskiingu se sportem a uměním, je nezbytné vysvětlit významy pojmů, s nimiž se v této diskuzi setkáváme.

Pojem sport je výraz pojímající mnoho rovin společenského významu. V současné době je ve světě nahlíženo na sport dvěma základními přístupy. První z nich vnímá jako základní znaky sportu hru, soutěž a výkon. Druhý přístup pojímá sport mnohem obsáhleji. Shledává ho v souladu s významem, který byl sportu přisouzen před více než 160 lety v Anglii, a to jako zábavu, rekreaci a cvičení. Orientace na výkon a soutěž byla a dosud je typická pro pojetí severoamerické. Sportovní výkon v tomto pojetí koresponduje s pracovním výkonem směrem k prosperitě a zisku. Nejvíce se tento přístup uplatňuje v profesionálním sportu (Slepičková, 2005).

Druhý přístup vychází z latinského slova „desportare“, což znamená bavit se, rozptylovat se, příjemně trávit volný čas. Ve své původní podstatě zahrnuje jakoukoliv zábavnou pohybovou činnost, která slouží k vyplnění volného času. Dnes vnímáme sport v mnoha společenských rovinách. Minimálně můžeme rozlišit sport rekreační, výkonnostní, vrcholový nebo také sport aktivní a pasivní, dále pak sport divácký apod.

Existuje spousta definic sportu, které na tuto činnost nahlíží různě. Všeobecně můžeme sport chápat jako lidskou pohybovou aktivitu, kterou realizujeme v různých společenských nebo přírodních prostředích.

Široké pojetí významu sportu je akceptováno stále více nejen v Evropě, ale i ve světě. Zástupci evropských zemí přijali v roce 1992 tzv. Evropskou chartu sportu, kde se hovoří o postavení sportu ve společnosti. Dle Evropské charty sportu se sportem rozumí všechny formy pohybové aktivity, které si prostřednictvím organizované účasti anebo bez ní kladou za cíl

zdokonalení fyzické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních (Macková, 2003).

Právě diskuze širšího pojetí sportu je pro potřeby této práce zásadním stanoviskem. Hesla jako bavit se, rozptýlovat se a příjemně trávit volný čas se vyskytují v mnoha polemikách o výzkumném tématu.

Nejen kvůli povaze fenoménu olympijských her, jež jsou součástí výzkumu, je užitečné pozastavit se nad bádáním o významu hry pro společnost, která je v úzké souvislosti se sportem i uměním.

O fenoménu hry a o jejím původu v kultuře shrnul svá bádání holandský historik Johan Huizinga, který se pokusil vymezit pojem a účel hry ve společnosti a včlenit ho do pojmu kultury.

Huizinga v rámci zkoumání souvislosti hry a kultury popisuje tento významný kulturní fenomén jako dobrovolnou činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel. Má svůj cíl v sobě samé a je doprovázena pocitem napětí a radosti a vědomím jiného bytí, než je všední život (Huizinga, 1971). Tento popis znaků hry teoreticky zahrnuje a spojuje jak sport, tak i některé podoby umění.

Sport a umění jsou základními pojmy, s nimiž se pojí potřeby této práce, proto je vazba hry s těmito dvěma oblastmi zásadní. Při výkladu výše uvedených herních znaků si Huizinga (1971) stanovil, že se bude mimo jiné zabývat zápasy, závody, turnaji, sportovními utkání, podívanými a představeními. O těchto aktivitách se přímo zmiňuje jako o formách hry. Z tohoto výčtu bychom dnes mohli především závody, turnaje, podívané a představení souhrnně označit za činnosti či výkony spadající do kategorie sportu a současně jsou pro freeskiing charakteristické.

Sport je ve výše zmíněném rozsahu Huizingou označen za herní formu a stejně tak jsou zde titulovány některé druhy umění, konkrétně hudba nebo tanec. Například v múzickém umění lze spatřit výrazné herní kvality. Příkladem je i slovní korespondence, kdy hovoříme o hře na klavír či jiný nástroj. Stejně tak jako hra na hudební nástroj, tak i sportovní hra může být podívanou a představována širokému publiku. Publikum zde shledává společné znaky uspokojení, kterými mohou být radost nebo relaxace, stejně jako je tomu ve sportu.

Centrem zájmu této práce je polemika vztahů, nyní také hry, ale především sportu a umění v moderní době. Proto bude nyní pozornost zaměřena na prvky kultury současné neboli moderní.

Sport může mít charakter kompenzačního jevu, který ve společnosti nahrazuje množství herních forem příznačných pro společenské dění. V dnešní době dochází k neustálému rozšiřování významu společenské funkce sportu i zmnožování jeho podob. Podle Huizinga (1971) však sport o nejlepší část svého herního obsahu přišel. Od konce devatenáctého století je hra ve sportu pojímána čím dál tím vážněji. Dochází ke zvyšování výkonnosti, také ke zpřísnění pravidel a jejich lepšímu propracování. Právě důsledkem neustálého rozvoje systematizace a disciplinovanosti sportu tato hra natrvalo pozbývá něco ze svého herního obsahu, což se odráží v dělení hráčů na amatéry a profesionály.

Dnes se velmi rozšiřuje názor Huizingy (1971), že herní skupina vylučuje ty, pro něž hra už není hrou a kteří jsou řazeni níž než praví hráči, přestože mají vysokou výkonnost. Postoj profesionálů už není pravým herním postojem, protože se u nich již vytratila spontánnost a bezstarostnost. V moderní společnosti se sport stále více vzdaluje sféře čisté hry a stává se elementem sui generis neboli svého druh, čili není už hrou. Ač má tedy sport nesporný význam pro zainteresované osoby, a to účastníky i diváky, je podle Huizingy neplodnou funkcí, z níž její dřívější faktor hry téměř zcela zmizel.

Právě zde můžeme hledat odpověď na otázku, proč vznikají sporty způsobem, kterým vznikl freestyle.

V polovině sedmdesátých let 20. století se sportovní orientace přizpůsobuje na postmoderní vnímání společnosti a její problémy (Slepičková, 2005). Vedle výkonu, soutěže a společenské prestiže se staví hodnoty nabízející nové alternativy. Tato orientace sportu přináší řadu nových sportovních aktivit. Příkladem může být freestyle, který také vzniká jako protest proti orientaci na výkon směrem k volnosti a zábavě. Tyto aktivity vznikají zpočátku hlavně pro zábavu, avšak postupně se v nich začne prosazovat prvek výkonu, od něhož se postupem času vytvoří nový systém mezinárodně platných pravidel a soutěží. Freestyle je klasickým příkladem mezi zimními sporty. Tímto způsobem vzniká celá řada nových sportů, z nichž se podobným způsobem dnes stávají klasické sportovní disciplíny. Mnohé z nich si zaslouží své zařazení do programu olympijských her.

Podle Slepičkové (2005) jednotlivé sporty a sportovní disciplíny mění svou orientaci. Např. z řady původně zábavných aktivit provozovaných v rámci sociokulturně či alternativně orientovaného sportu se vyvinuly sportovní disciplíny s pravidelnými soutěžemi, jednotlivými pravidly a členstvím v tělovýchovných organizacích (snowboard, skateboard aj.) Právě touto cestou se nebyvale rozšířil počet sportů a sportovních odvětví, s nimiž se dnes setkáváme.

V psychologii sportu jsou důležité pojmy jako vnímání sebe, obraz o sobě, sebehodnocení a sebepojetí. Hodnocení vlastního těla ovlivňuje pocit zdraví, životní pohody, celkovou aktivitu a vývoj člověka v rámci jeho sociálních kontaktů (Macková, 2003).

Do jaké míry je faktor původní podstaty sportu přítomen mezi profesionály můžeme hledat ve srovnání se sportem amatérským či rekreačním. Protože právě v těchto formách může ve sportu hledat volnost, bezstarostnost a spontánnost. Směřování postmoderní společnosti nejen v umění a ve sportu mění svou orientaci směrem od obecného k individuálnímu, postupně se stává záležitostí větší intimity, izolovanosti s převahou významu jednotlivce nad skupinou. Esoterická povaha se projevuje jak ve sportu, tak v umění, a hledá si v každém aktérovi svou mystičnost, která je pro jeho počínání základem. Postmoderní doba tak v jistém smyslu oslabuje původní prvky sportu, ale na druhou stranu přináší něco nového.

3 Cíle práce a výzkumné otázky

3.1 Výzkumné cíle

V rámci výzkumu byly stanoveny následující cíle:

- Na základě studia literatury vytvořit přehled problematiky vztahující se k výzkumným otázkám
- Získat teoretickou i praktickou zkušenost s kvalitativním výzkumem
- Objasnit názory a úhly pohledu na freeskiing pro jeho aktéry
- Zjistit osobní hodnoty freeskiingu pro aktéry výzkumu

3.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky byly stanoveny postupně, na základě myšlenkového vývoje výzkumníka v diskuzích o tématech týkajících se problematiky zařazení freeskiingu do programu ZOH 2014 v Sochi. Další výzkumné otázky vzešly na základě studia odborných článků a literatury.

Výzkumné otázky pomáhají badateli výzkum zahájit a zároveň mu v průběhu výzkumu zjednoduší zůstat zaměřený na jeho předmět výzkumu (Strauss & Corbinová, 1999).

Hlavní výzkumná otázka je pro potřeby práce formulována takto:

- Jaké charakteristiky má freeskiing ve vztahu sportu a umění?

Hlavní otázka je doplněna těmito podotázkami:

- Jakým význam má osobní styl a výraz jezdce ve freeskiingu?
- Jaké důsledky může mít zařazení freeskiingu do programu ZOH 2014 v Sochi?
- Může být pro freeskiera jeho zaměření plnohodnotným zaměstnáním?
- Jaký vývoj freeskiingu se anticipuje do budoucna?

4 Metodika

S ohledem na povahu zkoumaného problému jsem si vybral kvalitativní výzkum. Vzhledem k následujícím jsou kvalitativní metody výzkumu vhodné pro popis a interpretaci problémů, které jsou předmětem zkoumání této práce. Kvantitativní metody mohou být použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme (Strauss a Corbinová, 1999). Cílem výzkumu je rozšířit pohled a názory na disbalanci freeskiingu mezi sportem a uměním. Z tohoto důvodu je vhodné zařadit kvalitativní výzkum jako metodu, která nejlépe umožňuje zachycení zkoumané podstaty.

4.1 Kvalitativní přístup ve výzkumu

Kvalitativní výzkum je systematické využití výzkumných metod, kde významnou roli plní přístup výzkumníka k vyhodnocení získaného materiálu. Jedná se o proces dotazování směřující k porozumění. Výzkumník zde buduje základní holistický obraz, analyzuje významové jednotky, zachycuje jednotlivé názory a provádí studii v přirozených podmínkách. Výzkumník se sám stává součástí, účastníkem výzkumu a má možnost sdílet zkušenosti s účastníky výzkumu, čímž bude výzkumník obohacen. Výzkumníková osobnost, její subjektivní zaujatost na jedné straně a předsudečnost na straně druhé lze zmírnit přesnou analýzou či logickým důkazem (Čermák, 2002).

Základním cílem kvalitativního výzkumu je porozumění dané sociální situaci na základě interpretativních paradigmat, z nichž vychází. Na základě získaných výsledků následně vytváříme teorii nebo názor na danou situaci (Hendl, 2005).

Role výzkumníka je v kvalitativním výzkumu podstatná především v míře ovlivnitelnosti výzkumu v porovnání s kvantitativním výzkumem, kde je význam jeho vlivu zanedbatelný. Přístup výzkumníka vzhledem k účastníkům výzkumu byl rozvážný. Míra obezřetnosti byla neustále brána na paměť, protože přátelské vztahy obou stran mohly mít vliv na výzkum, který je vytvářen oběma stranami.

Kvalitativní výzkum byl pro potřeby práce zvolen zejména z důvodu, že cílem práce je názorová variabilita úhlů pohledu na danou problematiku. Díky kvalitativní metodě je možné získat nové názory, lépe definovat problémy a prohloubit poznatky o otázkách s problematikou spojenými. Jedná se o přístup, který je výhodný pro získání výzkumných dat, které mohou do hloubky rozkrýt základní podstatu odpovědí na otázky výzkumu.

4.2 Metodika sběru a zpracování kvalitativních dat

Základní metodou sběru dat jsou polostrukturované rozhovory. Polostrukturované interview je jednou z nejrozšířenějších forem rozhovoru vhodných pro sběr kvalitativních dat. Jednou z výhod polostrukturovaného rozhovoru je, že můžeme kombinovat prvky nestrukturovaného i plně strukturovaného interview. Při vymýšlení předem připravených otázek jsem kladl důraz na formulaci a srozumitelnosti otázek. Schéma a pořadí otázek bylo stejné pro všechny rozhovory. Formulaci jednotlivých otázek jsem flexibilně upravoval podle toho, jak se rozhovor vyvíjel.

Otázky se týkaly témat, která byla zajímavá a aktuální pro potřeby výzkumu:

- Sportovní a umělecký aspekt freeskiingu
- Freeskiing ve srovnání s moderním cirkusem
- Význam osobního stylu a výrazu jezdce
- Zařazení freeskiingu na ZOH
- Anticipace dalšího vývoje ve freeski sféře
- Individuální hodnoty freeskiingu

Významným faktorem ovlivňujícím průběh polostrukturovaného interview jsou vnější podmínky, tedy prostředí (Miovský 2006). Vzhledem k tomu bylo snahou zajistit co nej přírozenější prostředí k rozhovorům. Klidné a ideální podmínky pro potřeby rozhovoru nabízelo horské prostředí, které je pro účastníky výzkumu blízké. Způsob života především v zimním ročním období je pro účastníky výzkumu specifický tím, že tráví většinu času, téměř celou zimu, v alpském prostředí. Vzhledem k tomu, že všichni pocházejí z různých částí republiky, bylo pro mne nejsnazší cestou pro poskytnutí rozhovoru, vycestovat za nimi do míst, kde se převážnou část zimy zdržují. Konkrétně jsem respondenty navštívil v zimních lyžařských střediscích v italském Livignu a ve švýcarském Laaxu. Vzhledem k autenticitě odpovědí je nejvhodnější doba pro rozhovory vrchol zimní sezony, kdy jsou respondenti v každodenním styku s tématy výzkumného problému. Také pro výzkumníka bylo horské lyžařské středisko známým a příjemným prostředím. Současně s tím má výzkumník s respondenty přátelské vztahy, proto nebránilo nic ochotnému, přirozenému a autentickému získávání dat.

Sběr dat probíhal na přelomu měsíce února a března 2013. V rámci výzkumu bylo zrealizováno celkem pět rozhovorů. Všechna polostrukturovaná interview byla nahrána na diktafon. Celková délka nahrávek byla 1 hodina, 6 minut a 39 vteřin. Celkový počet přepisů všech rozhovorů činil 15 stran při řádkování 1,5, písma Times New Roman velikosti 12. Data všech rozhovorů byla přepsána do textového programu Microsoft Word. Tento proces Miovský

(2006) nazývá transkripce, to je převedení dat z netextové povahy do povahy textové. Hendl (2008) rozlišuje čtyři způsoby transkripce textového materiálu, kterými jsou: doslovná, komentovaná, shrnující a selektivní transkripce Mayring. Pro tuto práci byla použita metoda doslovné transkripce.

Přepsaná data byla zpracována ve speciálním programu ATLAS.ti verze 6. Program ATLAS.ti slouží pro usnadnění práce s papírovými, obrazovými a zvukovými dokumenty. Program umožňuje například zpracování textových dat, intuitivní možnost kódování, systematické organizování citátů a poznámek či vytváření grafických sítí. Interpretaci výsledků výzkumu neprovádí program, ale výzkumník. ATLAS.ti, slouží k podpoře výzkumníkovy práce (Hendl, 2008).

Při práci s programem Atlas.ti 6.0 výzkumník vycházel především z návodů na internetu a z názorného popisu postupu od vedoucího práce Mgr. Ludka Šebka, Ph.D., který výzkumníka instruoval, jak s programem správně pracovat.

4.3 Analýza dat

Prakticky nejobtížnější fází realizace výzkumu je analýza kvalitativních dat. Analýza kvalitativních dat se skládá z těchto fází: kódování, archivace kódovaných dat, propojování dat, komentování a doplňování dat, vyvozování závěrů a verifikace, budování teorie a grafické mapování. Data byla analyzována prostřednictvím metody vytváření trsů (Miovský, 2006).

Podle Švaříčka a Šed'ové (2007) patří mezi základní principy přístup výzkumníka k datovému materiálu s maximální nepředpojatostí. Je důležité si definovat pole svého zájmu, avšak nikoli proměnné, které v něm hrají svou roli. Cílem je získat konceptuální schéma postihující vztahy mezi proměnnými. Snahou je nejprve na základě dat identifikovat relevantní proměnné a poté operacionalizovat vztah mezi nimi. Studium literatury zde neslouží k definování pojmů na které se má výzkum soustředit. Literární přehled je zde prováděn až ve chvíli, kdy výzkumník hledá vysvětlení pro své nálezy a chce je porovnávat s nálezy jiných výzkumníků.

Základní metodu práce s textem tvoří tři základní procedury. Otevřené, axiální a selektivní kódování. Pod kódováním si můžeme přestavit operace, pomocí kterých jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je cílem rozdělit text na sekvence a jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými segmenty textu výzkumník dále pracuje (Švaříček & Šed'ová, 2007).

Otevřeným kódováním se vymezují témata v textu a přiřazují se jim označení. Tato fáze vede k zisku seznamu témat, jenž vytváří přehled, který výzkumníka stimuluje při hledání dalších témat (Hendl, 2005).

Axiální kódování je soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování nově uspořádány prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. Jedná se o postup, kterým se snažíme vytvořit mezi daty vazby. Třetí fází je selektivní kódování, jehož podstatou je rozeznávání hlavních kategorií a definování souvislostí mezi nimi.

Program ATLAS.ti 6.2 nabízí k analýze dat využití tří základních typů kódů. Create a new code je vytvoření nového kódu. Tato varianta je nezbytná při začátku kódování, kdy nemáme možnost přiřazení fragmentu k existujícímu kódu. Druhou variantou je code in vivo, jedná se o tvorbu kódů na základě citace textu z rozhovoru. Další variantou je code by list. Tento způsob můžeme použít v případě, že daný fragment souvisí s některým z již vytvořených kódů v seznamu kódů.

Po úvodním kódování všech rozhovorů bylo vytvořeno 84 různých kódů. Na řadu přišlo druhé kódování, kdy si výzkumník prošel znovu všechny rozhovory a hledal podobnosti mezi již vytvořenými kódy. Došlo také k lepšímu ukotvování jednotlivých segmentů pod kódy, přejmenování některých kódů pod významově lépe uchopitelný název, také došlo ke zrušení některých špatně zakódovaných oblastí a významově nepodstatných kódů. Druhé kódování přispělo k sloučení některých významově podobných jednotek a pomohlo lépe si ujasnit souvislosti ve výzkumu. Po překódování vzniklo 43 významových kódů, které bylo možno použít pro další kroky práce v programu.

Po finálním zakódování bylo využito další funkce programu, a to vytvářet konceptuální síť. Jedná se o možnost uchopení kódů za stavební bloky pro vygenerování propojených kategorií a jejich zobrazení pomocí grafiky (Hendl, 2004).

Kódy byly významově spojovány s dalšími pomocí šipek určujících vzájemné vztahy mezi nimi. Došlo k postupnému vytvoření sítě, které vedly k propojení všech kódů podle logické struktury vztahů mezi nimi. Tento proces byl velice zdoluhavý, ale významně pomohl k vykreslení logických spojů a určil směr postupu další práce, která vedla k vytvoření výsledků. Zajímavou funkcí programu je tzv. auto color mode, která umožňuje zabarvení kódů podle četnosti využití a množství spojů. Tato funkce znázorňuje, které kódy jsou jak frekventované a ukotvené.

4.4 Omezení výzkumu

Vhledem k tomu, že je výzkumník aktivní freeskier, zná výzkumné prostředí, je často v centru dění a má osobní kontakty s účastníky výzkumu, mohlo docházet ke ztrátě nezávislosti, nadhledu nebo vnucení vlastního názoru. Přesto byla snaha po celou dobu výzkumu se od tohoto co nejlépe oprostit. Přesto je možné, že nezávislá osoba by vysledovala spojitosti, které výzkumník při práci nezaznamenal. Vzhledem k zainteresovanosti do problému mohlo dojít opomenutí některé odpovědi na otázku, která připadala výzkumníkovi rutinní.

Mezi další omezení výzkumu patří nevýhoda prvního aktivního setkání s metodami kvalitativního výzkumu. Především práce s analytickým programem ATLAS.ti 6.2 byla pro výzkumníka zcela nová metoda. Po seznámení s prací v softwaru a jeho následných výsledcích byla tato zkušenost hodnocena velmi kladně. Přesto lze připustit jisté chyby při zpracování, jehož příčinou byla právě ona prvotní zkušenost.

5 Zkoumaný soubor

Významnou fází výzkumu byl výběr výzkumného souboru. Respondenti v této práci byli vybráni podle metody záměrného (účelového) výběru, kdy pro výběr výzkumného vzorku používáme postup cíleného vyhledávání účastníků podle určitých vlastností (Miovský, 2006). Na základě požadavků výzkumu bylo dle stanovených kritérií vybráno pět respondentů, kteří byli kontaktováni mailem a později cestou osobního, případně zprostředkované oslovení.

Všichni respondenti jsou aktivní freeskier a především průkopníci freeskiingu na české úrovni. Jedná se o sponzorované jezdce, kteří se pravidelně účastní freeskiingových závodů na české i nadnárodní úrovni. V současné době se také věnují trénování a organizování letních a zimních tréninkových campů, focení pro freeskiingově zaměřené časopisy a weby. Jedná se také o autory a účastníky, pro českou freeskiingovou scénu, průlomového videa z roku 2008 s názvem Styl.

Z těchto důvodů je pro potřeby výzkumu kvalita dat, která je založena na autentičnosti a přirozenosti projevů těchto respondentů, stěžejní.

5.1 Etika výzkumu

Při provádění výzkumu byl kladen ohled na etická pravidla, dokládána obvyklými doporučeními, postupy a zákonem. Na základě toho musí být výzkum proveden v souladu s platným zákonem o ochraně osobních údajů a jejich uchování v informačních systémech. (Miovský, 2006).

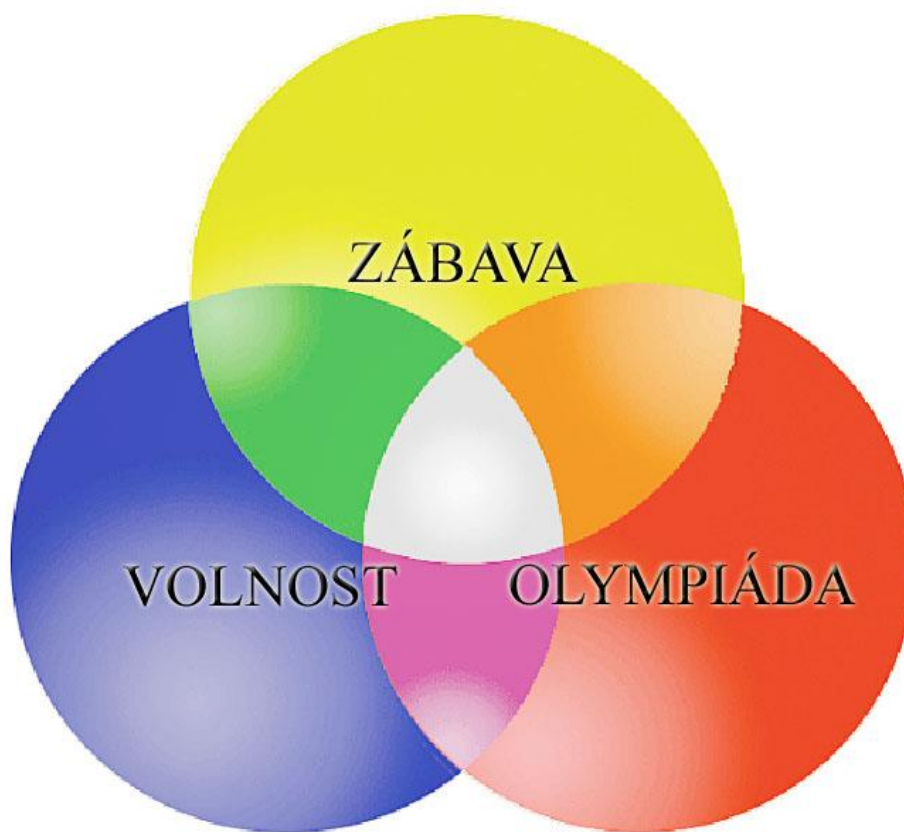
Před začátkem rozhovorů byli respondenti obeznámeni o tom, kdo a za jakých podmínek bude mít přístup k získaným informacím u výzkumu, a podepsali dohodu o účasti ve výzkumu (Příloha 11.1).

6 Výsledky a diskuze

V úvodu výsledkové části je představován model základní myšlenkové soustavy. Jedná se o koncepci tří vzájemně propojených kategorií, které budou jednotlivě charakterizovány v následné části práce. Výčtem těchto kategorií jsou aspekty volnosti, zábavy a olympiády.

První část je věnovaná významovému hledisku volnosti, jeho holistickému významu pro povahu práce. V druhé části si představíme význam působnosti aspektu zábavy, která se jeví jako klíčová pro povahu tohoto sportu. Třetí část věnujeme vlivu olympiády, respektive významu zařazení dvou disciplín freeskiiingu do programu Zimních olympijských her 2014.

Skrze tyto základní kategorie budou postupně prezentovány další výsledky práce, kterými jsou klíčové kódy a souvislosti mezi nimi.

Obrázek 1 Teoretický model

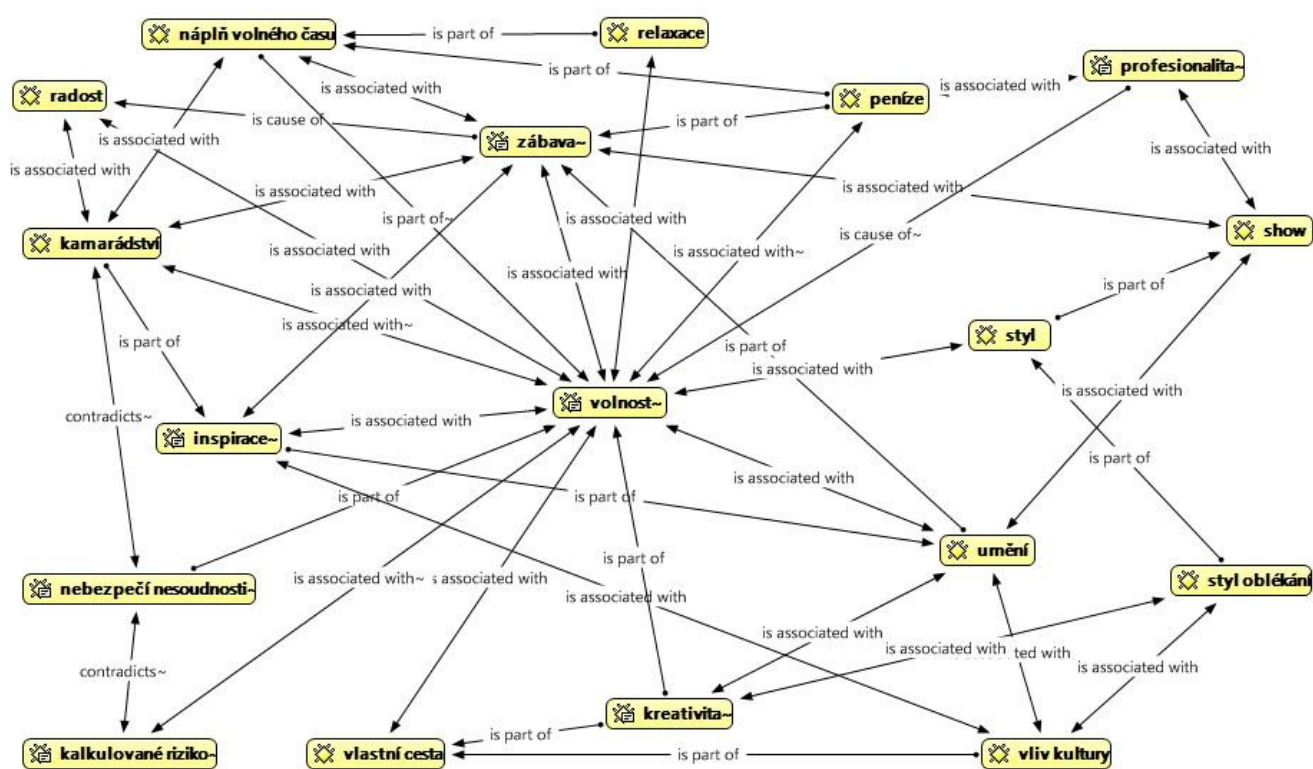
Samotná koncepce vzniku a provázání tří základních kategorií vznikla na základě četnosti kódů a hustoty jejich vazeb s ostatními kódy. Jevy označené nejčastějšími kódy vystoupily z výzkumu do popředí. Jednalo se o nejzajímavější proměnné, se kterými dotazovaní respondenti spojovali souvislosti řešené problematiky.

Není možné jednotlivé kódy a jejich významovou provázanost demonstrovat prostřednictvím uvedených kategorií odděleně. Protože jednotlivé kódy mají významové souvislosti i se dvěma nebo všemi třemi hlavními kategoriemi, budou stanoviska k daným kódům prezentována podle autentických myšlenkových toků výzkumníka. Očekává se, že výslednou práci se stejnými daty by jiný badatel mohl prezentovat jiným způsobem. Přesto toto není vnímáno jako omezení.

6.1 Aspekt volnosti

Volnost se stala vůbec nejlépe zakotveným kódem celé práce. Symbolizuje stěžejní význam ve výpovědích účastníků. Už složení slova freeskiing předjímá volnost související s tímto sportem. Předpona free znamená volný nebo svobodný, podobně jako u slov freeride nebo freestyle skiing.

Volnost, jejímž synonymem je také svoboda, nefiguruje mezi výsledkovou triádou zbytečně. Je to pojem rozsáhlý a má pro člověka zásadní význam, její obsah se také různě mění. Patří mezi pojmy, které tématizovali již antičtí filosofové.

Obrázek 2 Graf vztahů mezi kódy aspektu **volnosti**

Jedno z nejčastějších hledisek, jak je možno svobodu charakterizovat, je možnost volby. Člověk je svobodný tehdy, pokud má možnost výběru jednání tak, jak sám chce, a není v tom nikým druhým omezován. Svoboda člověka se dá proto ztotožnit se svobodou jeho vůle. Takto pojatá svoboda je nezbytnou podmínkou lidského štěstí a spokojenosti, což potvrzuje ve své knize i Stefan Klein (2004): „Svoboda rozhodování má bezpochyby větší hodnotu než splněná přání. Kontrola nad vlastním osudem je pro většinu z nás neodmyslitelným předpokladem štěstí a spokojenosti.“

Mezi nejvyšší hodnoty moderního člověka řadí řízení vlastního života realizací osobní svobody také Pavel Říčan (2004).

Svoboda je pojem, který upoutává pozornost, jelikož se stává předmětem obecného zájmu. Patří k nejvýše ceněným hodnotám ve společnosti. Je nesporné, jak důležitý význam má pro osobní život jednotlivce. Toto interpretují také výroky hned několika respondentů, kteří si uvědomují důležitost volnosti, jež freeskiing přináší.

Respondent R2 při odpovědi na otázku čeho si na freeskiingu nejvíce cení, reagoval následovně.

R2: Já si nejvíce cením té neuvěřitelné volnosti a pohody, kterou ten sport nabízí. Nemusíš nic a můžeš všechno. To je na tom to super, že nejsi ničím svazovaný. Když tě baví ten den skákat jednoduché triky, tak je budeš skákat. Další den máš náladu zkusit nějaký double flip, tak prostě do něho jdeš. Prostě můžeš a nemusíš. To je na tom nejlepší.

Cesta k freeskiingu je dle Hoffmannové a Šebka (2013) vyjádřením především volnosti a svobody. Jedná se o rozmanitou sportovní oblast a právě variabilita aktivity je pro freeskiery atraktivní charakteristikou. Zahrnuje kreativní potenciál a poskytuje platformu umožňující z různých prvků a různých prostředí tvořit kombinace.

Volnost symbolizuje nezávislost a svobodu. Osobní svoboda je důležitá pro šťastný život. Stejně tak je volnost klíčová pro zdravou seberealizaci ve sportu. Jiní respondenti odpověděli na otázku čeho si na freeskiingu nejvíce cení právě ve smyslu tohoto pojetí.

R1: Asi té volnosti. Mám rád hory, přírodu, kamarády a sport. Tohle všechno mi freeskiing nabízí. Opravdu můžu dělat, co chci.

R3: ..dal mi hodně dlouhé dětství a trochu svobody. Nejsem zavřený ve městě, nechodím od šesti do šesti do práce. Nestresuju se s tím, jestli se mi posere auto, protože je mi na

hovořím auto. Prostě jsem na těch horách, bydlím tady, tak na co mi je. Nestresuju se vůbec s takovýma běžnýma věcmi. Nějaké exekuce a tak, to je šílené, co se děje. Civilizační choroby mě tady snad minou.

Součástí volnosti je také tolerance k opomíjení povinnosti dodržovat normy a konvence, což souvisí s individuálním přístupem, který je v tomto sportu typickou součástí každé osobnosti. V tomto ohledu má volnost spojitost s kódy *vlastní cesta* a *kreativita*. Příznačným chováním takových osobností bývá vyhýbání se konvencím a kreativně nacházet vlastní cesty.

Jak freeskiing směřem k *umění* posouvají lidé, které nezajímá oficialita ježdění, promítl do své odpovědi Martin (29 let), profesionální freeskiier explicitně.

R3: ..k umění ho posunují ti lidi, kteří to mají trošičku v prdeli tuhle tu věc. Jezdí si to svoje a vymýšlejí svoji cestu toho freeskiingu, že dělají... já nevím. Před pěti lety by nikoho nenapadlo skákat triple z nosebutteru. A Harlaut začal skákat nosebuttery a dopracoval se k tomu, že ho vyhecovali, aby šel triple z nosebutteru, a šel ho. A to je trošku jiná cesta.

Respondent svou výpověď opírá o událost z posledního ročníku zimních X-Games v americkém Aspen. Před posledním skokem ve finále soutěže Big-Air byl švédský freeskier Henrik Harlaut aka E-DOLLO namotivován jeho přítelem a freeskiingovou legendou Tanner Hallem a předvedl trik s názvem „nose butter dub cork 1260 tail.“ Za tento trik, který neměl ve světě freeskiingu obdoby, získal od rozhodčích plný počet bodů (50,0) a stal se jasným vítězem disciplíny Big-Air na zimních X-Games 2013.

Samozřejmě taky Henrik Harlaut musel získat pro svůj neobyčejný trik někde *inspiraci*, která je dalším souvisejícím kódem. Tvořivá myšlenka má svůj původ v nějakém podnětu.

Podle Imanuela Kanta je inspirace od přírody vrozená duševní vloh k uměleckému tvoření. Inspirací se nazývají jsoucna našeho materiálního světa, kterými jsou osoby, věci nebo umělecká díla, která jsou zdrojem prvotního podnětu (Souriau, 2004).

V interpretaci slova inspirace shledáváme dvě polohy. Inspirace může být původní, kdy na základě nenadálého nápadu rozvíjíme dále vlastní myšlenku. Anebo může inspirace přicházet ze strany někoho druhého, např. kamarádů nebo profesionálů, kteří jsou nám inspirací, a my se je snažíme napodobit. To, že je inspirace všudypřítomná v každém rozvíjejícím se sportu, je nezpochybnitelné. Na vztahu záliby k něčemu novému a jeho nápodobě je vývoj založen. Toto podtrhují také výroky některých respondentů.

R3: Další vývoj předpovídají ti lidé na té totální špici. Harlaut byl první, kdo skočil nosebuter double, nosebuter triple a najednou vidíš, že někdo další v německu nebo ve švýcarsku skočil nosebuter double. Další takoví dva se objevili.

R3: To jde vidět na Harlautovi, B-dogovi, kdy oni si něco svého vymysleli tak, že se snaží z vyšších překážek na streetech dopadat tak, že dávají špičky dolů. Ted' to dávají tady v parku další kluci a ve světě to začal dělat další profík.

R5: A potom budou zase ti, co budou jezdit spíš pro sebe a budou se dívat, co se děje ve světě nového, přesně od těch sponzorovaných lidí a budou se snažit je trochu napodobovat.

Freeriding podobně jako spousta jiných moderních sportů není otázkou jenom čistě sportu samotného. Jedná se o otázku chování, vyjadřování, oblékání, příslušenství a vůbec celkového postoje k životu. Celkově se toto všechno dá shrnout do jednoho slova, jež zastřešuje kód s názvem styl.

Freeriding dle Hoffmannové (Hoffmannová & Šebek, 2013) představuje prostor pro vyjádření vlastního stylu. Nezáleží tolik na přesnosti provedení dovednosti, ale spíš na osobitém pojetí. Vlastní vložené úsilí se výrazným způsobem odráží v přístupu k učení se dovednostem a působí na osobnostní růst účastníků.

Pokud necháme předmětem zájmu styl jízdy, jsou reakce respondentů následující.

R1: Pokud je člověk pohodový a moc se nevzteká jako já a je vyrovnaný, tak i styl jízdy je takový plynulejší a volný. Pokud zase někdo poslouchá třeba metal nebo hard-rock a je to prostě nervák, tak je to poznat i na tom stylu jízdy, že často padá, úplně z něj vyzařuje ta síla a zkouší i jiné triky, než ten kdo má ten plynulejší styl jízdy. Takže vůbec osobnost člověka si myslím, že má vliv na styl ježdění.

R2: Když prostě máš věci na háku, tak většinou i tak jezdíš, a vypadá to tak, že tvůj styl je takový uvolněnější. A když seš víc takový pintlich, perfekcionista, tak se to promítne i do toho jak jezdíš. Chceš dávat triky úplně přesně a trénuješ je do té doby, dokud to nevypadá úplně tak, jak by sis představoval.

Významnou polohou se zde zastává podoba celkové osobního stylu, která je založena na potřebě sebereprezentace a sebevyjádření, kdy je kladen důraz na estetičnost a také na kreativitu.

Toto je poloha, která zabíhá do roviny umělecké. Rovina osobního stylu, jež úzce souvisí s tímto sportem, nabývá na umělecké hodnotě díky vnímání celkového uměleckého dojmu, tedy stylu.

Naši respondenti se zamýšleli nad dopadem celkově pojatého osobního stylu a výrazu jezdce ve freeskiingu:

R1: Každý má svůj individuální styl, takže pokud vidím nějakého freeskiera, kterého už znám, tak už poznám, že je to on, i když si změnil oblečení.

R4: Většinou jde poznat na tom stylu ježdění, co to je za člověka. Poznáš, jestli posouchá heavy metal nebo hip hop. Takže je to hudba. Na druhou stranu jsou to kamarádi, protože poznáš, jestli někdo jezdí třeba v Norsku nebo jestli jezdí ve Francii. Já tady poznám, jestli ti kluci jsou z německé části Švýcarska, z francouzské části Švýcarska. Protože jsou zase utváření tou kulturou závodění a ti tou hulení. Je v tom strašně moc aspektů, je to všechno, co je kolem tebe. Oblékání je to samé. Pokud chodíš tak, jak chodíš oblékaný normálně, tak na lyžích tak budeš asi taky vypadat. To se utváří tím, kde jsi vyrostl. Když vyrosteš ve Finsku, tak zřejmě budeš jezdit v ruských kalhotách. To je zase další věc.

Výpovědi respondentů dokazují, že vliv na utváření osobního stylu mají nejen geograficky rozdělené módní trendy. Trend je určitá tendence držet se v kurzu především módně. Hoffmannová a Šebek (2013) vystihují, že mnohé z toho, co se nabízí jako produkt exploze nespoutené kreativity nejen freeskierů a freeskierek, je ve skutečnosti často výsledkem práce profesionálních designerů a marketingových expertů renomovaných firem prezentované ovšem šikovně jako způsob sebevyjádření příslušné skupiny.

Vliv módních trendů jeden z účastníků výzkumu nastínil následovně.

R4: ... je to úplně všechno a samozřejmě jsou to módní trendy. To co zrovna letí. Tohle se ale týká spíš těch kluků, kteří začínají, spíš těch mladších. Ti starší mají vlastní hlavu. U těch mladších je to všechno na jedno brdo. Ale jak to vyroste, tak se přestanou stydět za to, že jsou hubeňounci a mlad'ounci. Tak se najednou přestanou oblíkat do těch super širokých hader, protože pochopíš, že je úplně jedno, co máš na sobě, a vezmou si něco pohodlného, malého. Snowboardisté to pochopili už dřív, a proto jich jezdí polovina v úzkých hadrech. U freeskierů je to přece jen menšina, je to přece jen mladší sport, ti kluci jsou v průměru mladší a myslí si prostě, že budou více cool, když budou širocí a schovají tam ty neduhy, které si myslí, že ostatní řeší. Jenže dospělí to neřeší, že jo. To řeší náctiletí.

Zejména mladí freeskieři řeší, co je cool. Ale jsou to především oni, kdo anticipuje další vývoj freeskiingu. V průběhu dospívání je dle Říčana (2004) významným tzv. obdobím osobního zápasu o identitu. Toto období je charakteristické touhou po svobodě a vlastním rozhodování. Freeskiing toto kreativní životní období substituuje a posiluje. Smyslem trenérů dnešních mladých freeskieřů není nekompromisně vést a udávat jasný směr, ale podporovat jejich samovolný vývoj. Takový přístup zastává respondent Lukáš (32 let), profesionální trenér mladých českých a zahraničních freeskieřů.

R3: Já je učím tím způsobem, že by se měli učit to, co je zrovna v ten daný moment napadne. Oni si říkají, co by mohlo být cool, a já se nesnážím jim dát směr a ani nad tím takhle nepřemýšlím. To se musí samo vymyslet a vytvořit a nikdo neví, kam to povede.

Odmítání autoritativního tréninkového přístupu trenérů i jejich svěřenců je jedním ze znaků moderních sportů. Snahou je nechat vyniknout osobitost, vlastní styl a kreativitu. Striktní ruka trenéra by toto mohla omezit. Přesto je trenér významným partnerem, bez kterého by progres svěřenců nebyl znát. V určitém směru stále působí v roli pedagoga, který předává svým žákům své znalosti, zkušenosti a snaží se je motivovat. Velký důraz je ovšem kladen na kreativitu jeho svěřenců. Trenér freeskiingu zde plní více roli rádce a průvodce než roli pedagoga. Vztah mezi trenérem a jeho svěřencem bývá na důvěrné a přátelské úrovni.

Tréninkový proces probíhá nejčastěji v určité komunitě podobně zaměřených sportovců, která je prostředím pro spontánní učení. V takovém prostředí se role trenérů a svěřenců samovolně prolínají. Významným nástrojem vývoje a učení se novým dovednostem je imitování kamarádů a zároveň okamžitá zpětná vazba. Dá se říci, že stejně jako ve společenském životě, i zde platí přísloví, kdy člověk bez přátel je jako ryba bez vody. Ani respondenti výzkumu si nedovedou představit, jak dělat freeskiing bez přátel, kteří jeho provozování a smysl téměř podmiňují.

R3: Člověk se určitě pohybuje v určité skupině. Určitě to, jak se chová, ovlivňuje to, jak se chovají ti lidé v té skupině. Také co ti lidé v té skupině skáčou za triky. Pokud to bude skupina, která skáče špendlíky, tak ti ostatní budou taky skákat špendlíky a těžko se budou posunovat. Pokud tam budou dva, tři lidi, kteří budou skákat corky, tak oni se jich budou taky snažit dosáhnout.

R4: Mně by se líbilo, kdyby se na lyžích jezdilo víc tím způsobem, že si vezmeš lopatičku, čtyři kamarády a jednoho kamaráda s foťákem a půjdeš si ve městě, když napadne deset centimetrů do skateparku naplácat na rádius jen rozjezd s gumou a budete tam celou noc blbnout, uděláte tam pár fotek a naučíte se jibovat.

Role kamarádství má svůj význam nejen při učení se novým věcem a poskytování zpětné vazby. Přírozenou součástí většiny sportů je existence určitých stresových situací, s nimiž se musí každý sportovec vyrovnat. Freeskiing je činnost, která s sebou přináší řadu specifických stresových situací. Pocit neznáma při pohybu ve vzduchu s rizikem zranění při nepovedeném dopadu vyvolává stres především pro začátečníky. Ale také zkušení jezdci se musí často přizpůsobovat proměnlivým přírodním podmínkám, které mohou působit nevíтанý stres a s nimiž je tento sport spojený.

Křivohlavý (2001) ve svém studiu o zvládání stresových situací sportovci a dalšími skupinami zjistil význam, jež má pro překonávání stresu soudržnost skupiny. Jedinec, který je součástí soudržnosti skupiny lidí, je lépe schopen odolávat stresovým a náročným životním situacím.

Dalším rizikem, na které v souvislosti s freeskiingem respondenti upozorňují, je kód *nebezpečí nesoudnosti*.

R4: ..myslím, že ten sport má velmi negativní vliv na lidi zaprvé málo inteligentní, kteří nedokáží sami zhodnotit to, co je pro ně nejbezpečnější a nejrychlejší možnost stát se dobrý freeskiérem.. ..je to sport, na který se musíš připravovat a nemůžeš to dělat jen jednou za rok na týden. Potom to totiž není freeskiing a jen nějaký pokus o hopsání v parku. Tak to nefunguje, to bys nepřežil. Musíš se připravovat systematicky, pomalu a krok po kroku

Riziko spojené s provozováním freeskiingu se dá do značné míry ovlivnit. Freeskiieři nehovoří o jejich sportu jako o extrémním, ve kterém je třeba více nebo méně počítat se zraněním. Přirovnávají se v tomto ohledu spíše k akrobatům a jejich počínání označují jako *kalkulované riskování*.

R4: Co se týče té sportovní části, tak je to kalkulovalý risk. Vše co děláš, děláš s tím, že to dáš. Nic z toho není extrémní sport. Extrémní sport je něco, kde víc nebo míň počítáš s

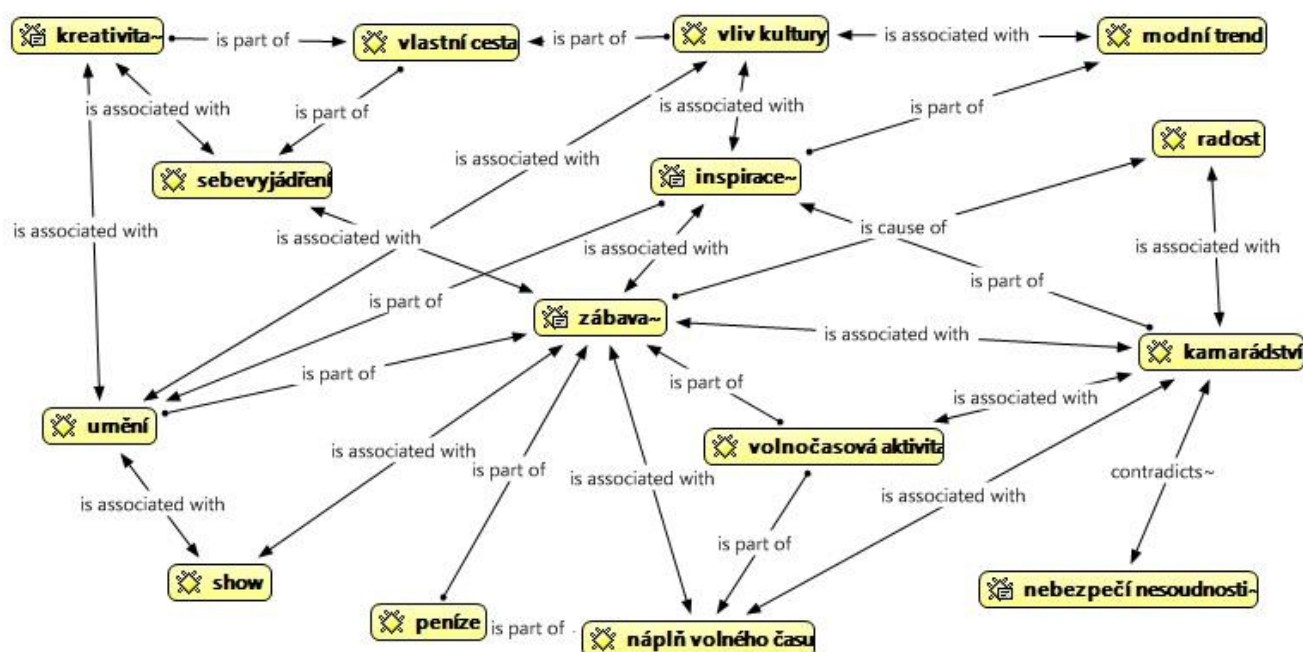
tím, že se zraníš. ...akrobati v cirkuse dělají šílené věci, ale nikdo z nich nikdy nečeká, že se zraní, protože to je přesně kalkulované. To samé platí o lyžování.

R5: ..chodím do posilovny, abych vycvičil nohy na dopady, chodím na trampolínu, abych to taky gymnasticky trošku zvládal. To znamená že, takový komplexní přehled sportu mi dovoluje, abych kalkuloval s riziky ve freeskiingu a snažil se je co nejvíce omezit.

Hoffmannová (Hoffmannová & Šebek, 2013) tento výrok potvrzuje, kdy k úspěšnému řízení rizika přispívá zkušenost s pohybovou či sportovní činností v minulosti. Například dřívější institucionalizovaná zkušenost s gymnastikou bývá vnímána jako prevence při pádech. Zmiňuje zde také způsob, jak se objektivně vyvarovat dalším nebezpečným situacím, jako například zmrzlým dopadům nebo špatně postavenému skoku. Zde zmiňujeme kromě ochranných pomůcek také zúčastněný zájem zkušenějších jezdců a kamarádů, kteří minimalizují *nebezpečí nesoudnosti*.

6.2 Aspekt zábavy

Trávení času způsobem, do něhož se lidé nemusí nutit, protože je sám přitahuje, přináší jim radost, uspokojení anebo oddech. Takto by se dala definovat *zábava*. Souvisí s volností, odpočinkem a volným časem. Sport lze vedle divadla, filmu, hudby nebo tance zařadit do výčtu základních zábavných aktivit provozovaných ve volném čase. Z toho lze vyvodit, že freeskiing je činnost, která může být provozovaná pro zábavu.

Obrázek 3 Graf vztahů mezi kódy aspektu *zábavy*

Dle výpovědí freeskierů Ondry (24 let) a Jirky (28 let) je možno na freeskiing pohlížet v původním smyslu jako na zábavu.

R1: ..věřím, že si i freesking zachová ten svůj původní smysl, a to je zábava s kamarádama na kopci.. ..freeskiing je kreativní a dělá se hlavně pro zábavu.

R2: Když jsme začínali, tak to bylo více o zábavě. Nebylo tolik závodů a bylo to o tom, že jsi potkal kamarády ve snowparku, šel sis jen tak zajezdit a byla tam taková ta pohodička.

To, jaké provozujeme aktivity v našem volném čase, do značné míry vypovídá o našem životním stylu. Hodaň (1997) popisuje pohybovou aktivitu jako sumu všech realizovaných pohybových činností, jež představují neoddělitelnou součást zdravého životního stylu člověka. Freeskiing je realizován nejběžněji ve volném čase a rozhodně je pohybovou činností. Může být tak na základě uvedeného vhodnou pohybovou aktivitou, která je součástí zdravého životního stylu člověka.

Vznik a šíření nových sportovních disciplín v posledních dvaceti letech s sebou přináší nové trendy. Pokud lze freeskiing zařadit svým formátem mezi *volnočasové aktivity*, lze nalézt podobnosti s *moderními trendy* v jejich vývoji, které popsal Dohnal (2002). Nápadnou paralelu lze spatřovat především u tendence vývoje volnočasových aktivit od organizovaného k neorganizovanému, od výkonu k prožitku (radost, sebeuspokojení, seberealizace), od tradičního k netradičnímu (rizikovému) a od města k přírodě (kompenzace prostředí a stresových vlivů).

Tyto tendence jsou pro freeskiing velmi charakteristické. Útěk od pravidel směrem k volnosti lze demonstrovat na tendenci vývoje od organizovaného k neorganizovanému. Podobně je na tom zaměření od výkonu k prožitku. Freeskiing ve své podstatě klade důraz na možnost seberealizace a přinášení radosti, přestože se prostřednictvím zakotvení pravidel a cestou závodů objevuje i ve své výkonové formě. Zařazením freeskiingu mezi moderní sporty lze pozorovat trend od tradičního k netradičnímu. V neposlední řadě je sportem, který se v nejběžnější podobě provozuje v horském zimním prostředí, což podtrhuje tendence od města k přírodě. Nesouladem je zde forma street jibingu nebo big air show, které jsou činnostmi typickými pro freeskiing ve městě.

Propojení se zábavou lze spatřovat v kódu *show*. Jeho zakotvení v práci lze nalézt z důvodu jeho divácké atraktivity. Pro výzkum byla použita komparace divácké obliby freeskiingu ve srovnání s moderním cirkusem. Lze nalézt podobnosti obou aktivit od kvality

předváděné pohybové dovednosti, přes snahu ukázat divákovi něco nevšedního, zajímavého, co mu přinese radost a zábavu, až k zisku uznání od publika. Stanovisko k takové komparaci bylo možno získat od několika účastníků. Důvodem bylo především to, že buď znají nebo byli dokonce účastni na představení některých forem moderního cirkusu. Moderní cirkus je charakteristický především svými artistickými kousky, v nichž lze shledávat s freeskiingem největší podobnost.

R1: ..obojí je velká show pro diváky. Pokud to vidí divák, který o tom nic neví, tak ho to určitě zaujme na první pohled. Všechny salta a podobně jsou podobná jako v cirkuse. Obojí je takové.. jak je to slovo? Vlastně ve freeskiingu jezdíš i pozadu a jsou tam věci, které normálně nevidíš, takže proto to může být takhle na pokraji cirkusu.

R3: Společné na tom mají to, že člověk se chce nějakým způsobem ukázat. Já neříkám, že tohle je můj cíl, aby lidi kolem tebe stáli u skoku a říkali wow. Ale každého to potěší, když tě nějak takhle tak povzbudí. V tohle to vidím trošičku podobné. Oni dělají nějaký kousek a očekávají za to potlesk, samozřejmě očekávají za to nějaký výdělek, ale prostě dělají to jako umění a ti lidi jim za to zatleskají.

R5: ..myslím, že ten cirkus bude to umění spojené s tou fyzičností a gymnastickou aktivitou a kreativitou. Je tam těžká choreografie celého toho představení. Cirque de Soleil vnímám jako show pro lidi a freeskiing vnímám spíš jako zábavu pro jednotlivce. Jediné takové pojítka je možná ten gymnastický nádech těch obou těchto aktivit

Z přístupu Neumana (2006) k cirkusové pedagogice je nutno podtrhnout charakteristiku, že hlavní význam nespočívá v perfektní show, ale v možnosti zprostředkovat účastníkům zkušenost, vytvořit něco vlastního a sklidit za to uznání a potlesk. Dalším srovnáním je její velikost spočívající v rozvoji všech pohybových dovedností, usilovném tréninku a znalosti mnoha triků, které přináší všem zúčastněným *radost a zábavu*.

Podobné hodnoty zmiňuje také Lipovetsky (1999), který ovšem upozorňuje a skutečnosti, kdy se sportovní podívaná mění na zábavu, jejímž cílem je její spektakulárnost a snaha upoutat. Mizí zde ušlechtilé hodnoty sportovních představení, jimiž má být mravní obroda společnosti a snaha vzdělávat.

Tento pohled lze jistě akceptovat, vezme-li v potaz současnou podobu moderních X Games, které mají za cíl u diváka vzbudit pozornost a dát najevo nevšednost a okázalost jednotlivých disciplín a dovedností jezdců. Je zde kladen důraz na velkou propagaci veřejnosti,

moderní komunikační média, účast populárních sportovců a celebrit, mohutnost stadionů a především na velkolepost výkonů blížících se na hranici lidských schopností.

Podstatnou charakteristikou dnešních moderních sportů je jejich propagace prostřednictvím video spotů a filmů na sociálních médiích a webových stránkách. Dnes se jedná o přirozenou a neodmyslitelnou součást vývoje každého podobně zaměřeného moderního sportu. Šíření tematických sportovních videí je prostředkem, jak zvětšovat povědomí o daném sportu, ale také jak motivovat a ukázat se. Celá řada mladých freeskierů se dostala k tomuto sportu přes video nebo film, který je motivoval a inicioval začít. Toto podotýká ve své výpovědi freeskier Michal (26 let).

R5: Kdo vzešel odněkud, tak ho hrozně ovlivnily freeskiingové filmy, kde slavní jezdci natáčeli první pokusy o různé triky.

Provozování freeskiingu je do značné míry spojeno s cestováním do míst, kde se dá tento sport provozovat. Pro většinu jeho účastníků tak podněcuje touhu poznávat nová místa a cestovat za lepšími podmínkami. Dle Hudsona (2012) je provozování freeskiingu víceméně závislé na sněhových podmínkách, za kterými většinou účastníci cestují. Cestování za zimními sporty je jednou z nejrozšířenějších forem turismu.

Cestování je činnost, která navádí k potřebě svobodné mobility a *zábavě* s ním spojené. Podmínku pro cestování a zábavu představuje společnost přátel nebo společníků, se kterými máme možnost takové soukromé cesty podniknout. Alternativou je cesta účastí na programu mezinárodních soutěží, která podmiňuje zisk sponzoringu a dalších financí.

Vyhledávání destinací a vhodných podmínek je cesta, která vede k uspokojování tužeb a zábavě. Ovšem pro řadu účastníků může být překážkou finanční náročnost takového cestovatelského a sportovního počínání. Jednou z možností je dnes atraktivní způsob zajištění prostředků ziskem sponzoringu nebo prostřednictvím podpory lyžařských svazů. Své stanovisko k tomu, co je cestou dnešních mladých talentů, podal profesionální trenér mladých českých a zahraničních freeskierů Lukáš (32 let).

R4: .. je to zas pro některé kluky jediná cesta, jak se dostat k takovému tomu cestování a získání financí na to ježdění, díky tomu, že ty můžeš nebo nemusíš shánět peníze od sponzorů a máš možnost získat peníze od lyžařských svazů.

Freeskiing, stejně jako řada moderních sportů, přináší pro své příznivce dvě polohy, ve kterých mohou balancovat do doby, než se rozhodnou lépe se zaměřit na jednu z nich. Především mladé nadějně sportovce táhne společensky ceněná cesta sponzoringu, závodů, jamů, cestování a dalších příjemných záležitostí s tím spojených. Druhé poloze budou blíže jezdci, kteří svůj životní styl zasvětili freeskiingu pro jeho neobyčejnost a původní podstatu. Řada freeskierů zůstává věrná půvabu hor a přitažlivosti, jež má zimní příroda. Rozvíjejí freeskiing cestou stavění snowparků, pořádáním setkání ve formě jamů, focením nebo produkcí filmů, konáním jejich společenských premiér, organizováním sportovních kempů a soustředění pro začátečníky i pokročilé jezdce.

Podobný názor předkládá Rinehart (2008), kdy dle něj sportovci moderních sportů, ve srovnání se sportovci tradičních sportů, setrvávají u svého sportu aktivně zapojeni různými cestami. Tyto cesty spíše rozvíjejí tento sport jako takový, než že by se věnovali trenérské nebo administrativní sportovní činnosti. Piší pro specializované časopisy, fotografují, produkují instruktážní videa, vedou soukromé firmy, které vyrábí vybavení nebo pomáhají mladším, aby si osvojili základy aktivity, a vytváří občasné pracovní příležitosti pro další členy komunity.

Podobné přístupy jsou asociací k postojům, na nichž jsou založeny morální zásady sportu. Tyto předpoklady ukotvili představitelé Rady Evropy do spisu, který dnes známe pod názvem Kodex sportovní etiky. Ten pokládá mimo jiné sport za činnost, která na základě poctivého přístupu umožňuje člověku, aby sám sebe lépe poznal, lépe se projevoval a sám sebe zdokonaloval. Sport je prostředkem společenské interakce, zdrojem *radosti* a potěšení, přinášející blaho a zdraví (Evropská sportovní charta: Kodex sportovní etiky, 2003).

Pro početnější skupinu příznivců freeskiingu, pro které nejsou stěžejní soutěžní úspěchy, jsou dokladem *radosti* a potěšení i některé výpovědi respondentů.

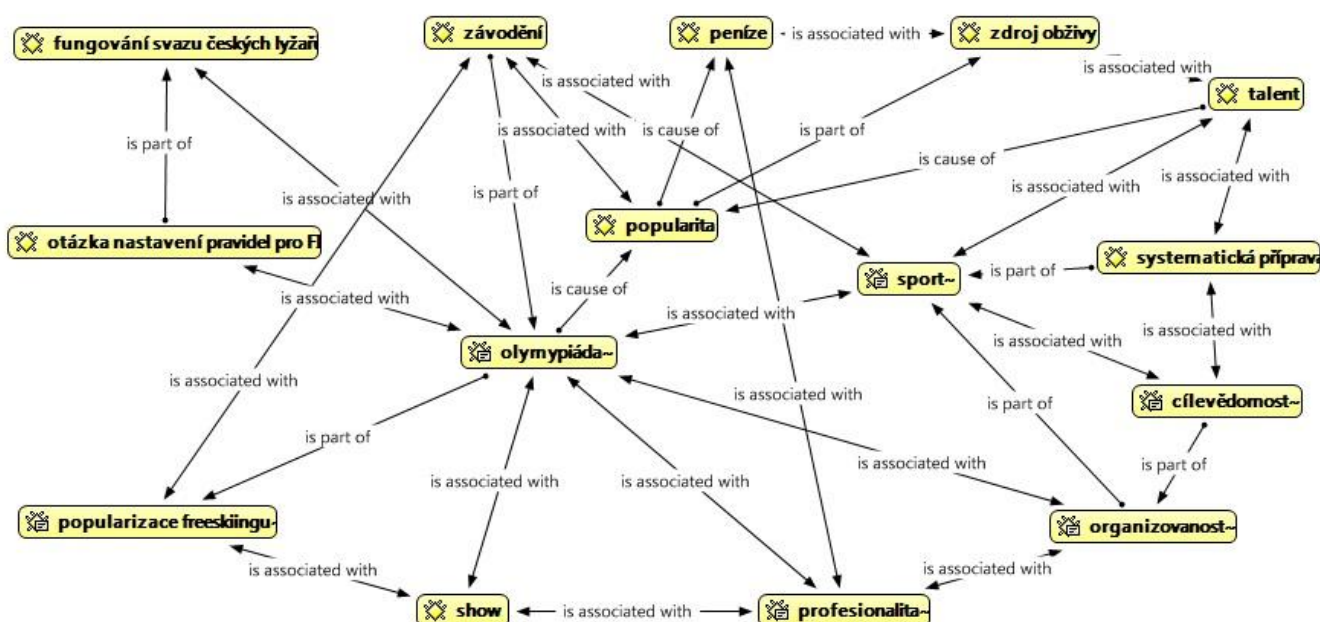
R2: .. jak jsem již několikrát říkal, asi tu bude většina lidí, kteří to budou dělat jen tak pro radost.

R3: Dělán si to pro sebe a jsem rád, že jsem zdravý.

Na základě těchto dat vyplývá, že freeskiing svým účastníkům přináší prostřednictvím společenské interakce příležitost, aby se začlenil a našel své místo ve společnosti nebo komunitě, která ho naplňuje radostí, rozvojem a zdravými sociálními vztahy. Participace v takovém společenství nabízí prostor pro seberealizaci prostřednictvím kreativity a učení se novým věcem. Na základě svých schopností a nových dovedností dává člověku možnost lepšího sebepoznání, zisku potěšení a pocitu volnosti.

6.3 Aspekt olympiády

Olympiáda je významně zakotveným kódem práce, který dosahuje výsadní pozornosti. Už vzhledem k úzké spojitosti s tématy, jež daly původ prvotním myšlenkám výzkumu. Pojem olympiáda evokuje různé představy pojící se ke sportovní události, která představuje pro mnohé největší slavnost sportu, a možnost účasti je pro spoustu sportovců vrchol vlastní sportovní kariéry. Napříč získaným poznatkům lze freeskiing zařadit mezi sporty a současně s tím nacházíme sportovce, kteří myšlenku reprezentace na olympijských hrách nesdílejí pozitivním způsobem. Charakteristika jednotlivých kódů aspektu olympiády a vztahů mezi nimi reprezentují různé postoje a mínění.

Obrázek 4 Graf vztahů mezi kódy aspektu *olympiády*

Zařazení freeskiingu do programu zimních olympijských her vyvolává v komunitě freeskierů emoce a názorovou různost. Klíčové pochybnosti vystihuje Hoffmannová (Hoffmannová & Šebek, 2013), která si všímá postupně se měnícího charakteru i freestyle snowboardingu. Dle mnohých účastníků zimní olympijské hry coby nejvyšší sportovní soutěž způsobuje omezování svobodného prostoru a nastolují otázku zdravého riskování. Současně zmiňuje, že freeskieréři nyní se smíšenými pocity předpovídají, co se stane s jejich sportem, který je zahrnut na Zimní olympijské hry 2014 v Sochi.

Tendence zrcadlící snowboardové omezení se stávají předmětem obav budoucího vývoje freeskiingu. Setkáváme se zde s odpůrci, kteří odmítají jakoukoli účast na vývoji tímto směrem. Na místě je ovšem spousta argumentů, které zařazení do olympijského programu opěvují pro pozitivita, která jsou s tímto zařazením spojena.

Základní stanoviska obsahující pozitivní i negativní přístupy vykazují k této problematice respondenti z řad aktivních freeskierů a trenérů. Na otázku účasti freeskiingu v programu Zimních olympijských her 2014 reagovali následovně.

R1: Každá strana má své klady i zápory. Je dobře, že se freeskiing dostal na olympiádu, protože se to dostane mezi širokou veřejnost a do sportu půjde více peněz.

R2: Já si myslím, že je to pro určitou skupinu lidí dobře. Dostane se to více do mainstreamu, více médií o to začne mít zájem a dostane se to k obyčejným lidem, kteří si představí něco pod pojmem freeskiing.

R3: Já si myslím, že to je dobře asi. To je prostě jenom póza někoho říct, že to je špatný. Já si myslím, že to asi dobře je. Kdo to bude chtít dělat, tak to dělat bude a půjde si zatím svým cílem na tu olympiádu jet.

R4: Nic není černé ani bílé. Kdybych si měl vybrat, jestli by měl být freeskiing na olympijských hrách, tak nevím. Kdyby nebyl, tak bych neměl teď možná job, protože se živím koučováním děcek. Ale asi bych byl radši, kdyby tam nebyl.

Jednotlivé odpovědi podtrhují věcnou polemiku nad tématem. V odpovědích na přímou otázku získává zánčný prostor kladný přístup. Mezi prvními příznivými fakty se objevuje rozšíření základního vnímání freeskiingu nezainteresovanou veřejností. Můžeme hovořit o pozitivních *popularizace* tohoto sportu, která s sebou zařazení na olympiádu přinese.

Popularizací freeskiingu stoupne počet příznivců a rozroste se tak základna aktivních lyžařů, kteří si budou opatřovat specifické lyže se zvednutou patkou umožňující jízdu pozadu. Růst zájmu o tento sport podpoří růst podnikatelských záměrů, což bude příčinou pro vytváření lepších podmínek, stavění nových snowparků apod. Účastník výzkumu Lukáš (32 let) profesionální trenér freeskierů, shledává popularizaci freeskiingu olympiádou a růst počtu zájemců o tento sport pozitivně.

R4: .. určitě je dobré, aby se to dostali mezi lidi. Na to je ta olympiáda dobrá, že to uvidí více lidí a více lidí začne jezdit, což je surp. Je to super sport, tak ať jezdí více lidí. Je

vždycky dobré, když si jdeš zajezdit a je tam více prcků. Čím více lidí bude, tím rychleji se to bude posunovat dopředu a tím to bude lepší na čučku a bude to lepší cirkus.

Otázka vytváření lepších podmínek se stává opět dvoustrannou mincí. Na jedné straně představuje příliv financí, lepší technické zázemí a standardizaci bezpečnostních prvků, které jsou dávány do souvislosti se zajištěním trvalé udržitelnosti a rozvoje. Na straně druhé se samotní účastníci obávají postupného vytrácení přirozené hravosti, radosti z učení i z pohybu jako takového, komornosti aktivity podmiňující pospolitost, tedy obecného ducha freeskiingu (Hoffmannová, 2011).

Současně s vytvářením lepších podmínek se rozmáhá *organizovanost* tohoto sportu v různých směrech. Již několikátou sezonu se pořádají pod kolonkou mezinárodní lyžařské federace závody světového poháru, kde jednotliví závodníci získávají na základě svých umístění bodové ohodnocení, které je následně může kvalifikovat do olympijského závodu. Určité poznatky k vývoji organizovanosti a rozšiřování zájmu o freeskiing zmínili také respondenti Jirka (28 let) a Martin (29 let), profesionální freeskieři.

R2: Když to mladí uvidí na olympiádě, tak to budou chtít dělat. Rodiče budou mít možnost je přihlásit do nějaké akademie, kde se jim budou věnovat schopní trenéři a bude to mít od začátku nějaký přirozený vývoj a bude se to někam posouvat.

R3: ..určitě posunuje to, že se stal olympijským sportem. Tím pádem to malé děcka uvidí v televizi. Už takhle je to všeobecně dost populární a tady tohle je bude lákat ještě více a taky ty rodiče, když uvidí, že to něco jakoby oficiální, že to jezdí pod hlavičkou FISu.

Vývoj směrem k oficialitě dává naději většímu počtu mladých talentů, aby se dostali mezi jezdce, kteří mají pevné sponzorské zázemí a mají tudíž možnost se pravidelně účastnit serií *závodů*, které předpokládají kariéru freeskiingového profesionála.

Profesionální freeskiingová kariéra je snem mnoha mladých lyžařů. Na atraktivitě přidává také fakt, že v současné době je pouze hrstka freeskierů, kteří se mohou freeskiingem živit tzv. na plný úvazek tak, aby jim jejich původní záliba vydělávala i dostatek finančních prostředků na živobytí. Vzhledem k tomu, o jak mladý sport se jedná, nebylo v jeho historii běžné, aby jejich účastníci uvažovali, že jdou dělat tuto činnost za účelem výdělku. Dnes si tento sen spousty mladých talentů, dle následné výpovědi respondentů, již několik freeskiistů plní. Některé výroky dokládají, že se dá už v dnešní době freeskiingem uživit a počet takových lidí bude narůstat. Významný podíl na tom bude míst existence freeskiingu na olympijských hrách.

R1: Určitě se to díky olympiádě bude dát dělat i na tomto principu. Takže obživa, peníze od svazu a sponzorů, trenér, rehabilitace a jezdit po celém světě, objíždět svěťáky a dělat to na plný úvazek. To díky olympiádě teď bude možné. Bylo to doted' možné i bez olympiády, ale člověk musel být mezi top deseti, aby byl světově známý. Takhle si myslím, že se bude moct freeskiingem živit třeba top sto lidí místo top deseti. Rozšíří se ten okruh lidí díky penězům od státu a od svazu nejspíš.

R2: já nevím, padesát, sto, dvěstě lidí na světě to budou dělat jako job, tím že budou chtít se umísťovat na závodech, budou pravidelně trénovat, chodit do posilovny, strečovat, tak jak je to u každého normálního sportu. Protože bez toho nemůžeš být tak dobrý, abys získal někde na velkých závodech medaili. Určitě si myslím, že to může být pro některé lidi zdroj obživy. Bude to v řádu desítek lidí nebo do stovky lidí na světě jako zdroj obživy na plný úvazek. Myslím si, že v dnešní době je to do padesáti, do sto lidí, kteří se tím živi tak, že tím vydělají opravdu hodně peněz.

R5: Čím je ten sport tou masou vnímán více, tím více do toho jde peněz a tím více to může uživit lidí. Zatím je to hrozně mladý sport a je zatím pár lidí, kteří se tím mohou živit a živi. To jsou už teď legendy, kteří ten sport můžou někam posunout, a všimají si toho lidi, třeba nějakí soukromníci.

Svou úlohu splnit si sen profesionálního života freeskiera ovlivňují různé faktory. O tom, jaké šance prosadit se mají mladí sportovci z menších zemí, kde není trh podporován do takové míry jako v lyžařských mocnostech, hovoří Martin (29 let), profesionální freeskier.

R3: Záleží to na místě, kde žiješ. Pokud jseš někde, kde trh má deset milionů obyvatel a ti distributoři, kteří to své zboží prodávají, ví, že ho prodají třista lidem, tak nemůžou nabídnout to co Američani a Kanadani, kteří to nebidnou skoro milionu. Tohle je problém. Samozřejmě pokud se objeví mega talent v Česku, na Slovensku nebo v nějaké menší zemi, který vyskočí a vyční nad průměr ve světě, tak se ho světové značky chytanou.

Účast na zimních olympijských hrách je z těchto důvodů motivací pro spoustu začínajících závodníků. Nicméně tato snaha dosáhnout hmatatelných materiálních výsledků a uznání s sebou nese i záporné znaky. Samotní účastníci dle Hoffmannové (Hoffmannová & Šebek, 2013), kteří předávají své zkušenosti nastupujícím freeskierům v rámci vzdělávacích kempů, pozorují fenomén „být superstar“. Účastníci se domnívají, že tento fenomén vzniká právě v důsledku

vlivu závodů a zároveň k němu přispívají média a sponzoring. Jedná se především o to, že jezdci nedělají sportovní činnost pro sebe sama a pro radostný pocit pohybu na horách ve vzduchu, ale hlavně pro slávu.

Problematika vytváření rovných podmínek je v současné době kladena na mezinárodní lyžařskou federaci. Jakým způsobem pořádat program světových soutěží tak, aby se nevytratila plně komornost a originalita této disciplíny, není pro pořadatele jednoduchou otázkou. Souvisí s tím tlak a řada diskuzí. Na úskalí otázky nastavení pravidel a problémů, s nimiž se v uplynulých tour museli jak závodníci tak pořadatelé potýkat, reaguje Martin (29 let), profesionální freeskier.

R3: Tam je problém v tom, jak to ten FIS bude dělat. Ted' byly závody, kde měli nasmlouvané fisáci časy na televizi. A i když udělali nějaké tři rozhodnutí, že nechali hlasovat, jestli se ten závod pojede nebo ne, protože bylo počasí špatné, větrno a nebezpečno, tak se rozhodlo, že se pojede. A kdo pojede, tak pojede, kdo ne, tak má peška. Ted' je výhoda, že nebylo těch závodů tak moc a ještě pořád se to dá za tu sezonu na tu olympiádu nějak dohnat. Ti, co nemuseli, tak to určitě nepojedou, protože člověk by byl určitě blázen to jet. Ale ti, kteří chtěli na tu olympiádu a nemají jinou možnost, tak to prostě museli jet a riskovali svoje zdraví, a myslím, že jich to tam i dost odneslo.

Poloha vnitřního uspokojení při účastenství na profesionálních závodech zde kolaboruje s negativními souvislostmi. Kvůli zisku kvalifikačních bodů musí jezdci podléhat rozhodnutím účastí na závodech, které mohou být na hranici bezpečnosti, nebo dokonce pokládají otázku riskování zdraví. Takové účastenství popírá svobodu a prostor pro zábavu, které jsou pro freeskiing klíčové.

Další rozpory, se kterými se závodníci menších zemí musejí potýkat, souvisí s podmínkami přípravy. Podporou jsou jim v tom na prvních místech sponzoři, kterých není tolik jako v zemích s větším trhem. Důležitá je spolupráce se Svazem lyžařů ČR, který je vrcholnou organizací lyžařského sportu v České republice, která hájí zájmy lyžování směrem k organizacím v ČR i k Mezinárodní lyžařské federaci (FIS). Je členem ČUS, Českého olympijského výboru a FIS. V neposlední řadě je nutností každého závodníka v českých podmínkách podílet se na svém účastenství vlastními zdroji. Prostory pro přípravu nejsou pro začínající české reprezentanty ve srovnání s lyžařskými velmocemi rovnocenné. Jakým způsobem vnímá tuto problematiku, odpověděl respondent Martin (29 let), bývalý reprezentant v jízdě v boulich.

R3: Když jsem já jezdil boule, bylo to v době, kdy jsem byl student, tak jsem byl ve škole čtyřicet procent. Musel jsem mít individuál, prostě jsem ve škole nemohl být a musel jsem na sobě makat. Na jaře, v létě do vody, na podzim zase už začít jezdit na sněhu. Makat celý rok a stejně jsi věděl, že ten norák nebo švédák mají své lyžařské akademie, která je na to zaměřená. Tak se musí něco učit trošičku, ale je to tom sněhu třikrát více. A teď po tobě svaz chce, abys měl takové a takové výsledky. Po něm to chce taky, ale on tomu mohl věnovat jednou tolik času.

Svůj názor na nároky spojené s profesionální přípravou na olympijské hry přidává na příkladu světových velmocí Ondra (25 let), sponzorovaný freeskier.

R1: Pokud chceš na olympiádu, tak musíš mít rehabilitace, přípravu mimo svah a taky trenér je určitě důležitý. Například země jako Čína a Rusko to berou opravdu jako ostatní sporty. Mají trenéry, svoji reprezentaci a snaží se zaměřit co nejvíce na ty závody a závodní triky a ne tolik na kreativitu a styl.

Problematiku vytváření lepších podmínek pro začínající jezdce a závodníky popisuje různými pohledy Hoffmannová (2013), podle které je tato otázka centrálním tématem obzvláště pro ty, kteří se přímo na rozvoji aktivity podílejí. Zde spatřujeme dva póly. Na jedné straně jsou účastníci, kteří nacházejí smysl v podpoře začínajících závodníků v každém směru (včetně individuálních studijních programů). Na druhé straně se setkáváme s názory, které v rámci vlastní životní perspektivy nenacházejí smysl v podpoře za každou cenu.

Dvoustranný pohled vykazuje výpověď aktivního freeskiera a účastníka výzkumu Michala (26 let). Na jedné straně se objevuje dobrovolnost vstupování do aktivity. Tedy podílnictví na něčem, co já chci a nikdo mě nenutí. V druhém směru je dáván do rozporu rámec institucionalizovaného sportu, kde účastníci mají touhu závodit a hledat další výhody.

R5: Vždycky budou dvě skupiny. Lidé, kteří budou závodníci a budou jezdit pro závody, a pak bude skupina lidí, kteří freeskiing dělají pro sebe, pro svou vlastní zábavu. Ti budou mít na to asi odlišné názory a budou si to jezdit pro sebe, jak chtějí. Budou natáčet edity, budou dávat o sobě nějak vědět, že to děláme, ale nebudou to ty závodní typy, budou to dělat pro sebe a ne proto, co z toho sportu mohou mít nebo co z toho dostat.

Zařazení dvou disciplín freeskiingu na zimní olympijské hry přináší na základě uvedených dat dva protipóly. Významnými se zdají být do značné míry pozitiva. Negativum může souviset ve svém základu se samotným nedodržením systému myšlenek a principů, na nichž opíral původní filosofii moderních olympijských her jejich zakladatel Pierre de Coubertin.

Coubertinovi se na konci 19. století podařilo, že pojem olympismus začal být chápán jako systém myšlenek, principů, filosofii a vizí. Velký důraz kladl na rozvoj osobnosti sportovce, na snahu po zdokonalování a také na prohlubování a kultivaci mezilidských vztahů (Dovalil & kolektiv, 2004). Otázkou je, do jaké míry můžeme očekávat, že původní filosofie a myšlenka, která byla na počátku moderních olympijských her, a forma její realizace zůstane ve freeskiingu zachována.

7 Závěr

Hlavním cílem práce bylo zjistit a porovnat hodnoty freeskiingu ve vztahu se sportem a uměním. Stanovenému cíli odpovídají souvislosti mezi jednotlivými aspekty získaného teoretického modelu, který interpretuje zkoumané jevy skrze klíčové souvislosti mezi nejlépe zakotvenými kódy výzkumu. Tento model utváří vzájemně propojené kategorie, kterými jsou aspekty volnosti, zábavy a olympionismu. Tyto tři hlediska získávají klíčový význam pro získání názorů a hledisek na základní filosofii zkoumaného moderního sportu.

Pojem volnost má v celé práci klíčový charakter. Symbolizuje nezávislost a svobodu, která je pro rozmanitost a kreativitu této sportovní oblasti zásadní. Je prostředkem variability a atraktivity a tím je pro freeskiery původní hodnotou. Kreativní potenciál toho sportu poskytuje freeskierům zábavnou platformu umožňující prostřednictvím získaných dovedností a umu nabývání původních sportovních hodnot. Těmi jsou bavit se, rozptylovat se, příjemně trávit volný čas. Rostoucí oblíbenost a rychlá popularizace do světa je důkazem potenciálu freeskiingu. Jeho důležitým historickým mezníkem je možnost sledovat jeho další růst i prostřednictvím olympijských her.

Dalším výsledkem práce je zjištění osobních hodnot freeskiingu pro zainteresované účastníky výzkumu. Aktéry byli aktivní freeskieři a především průkopníci freeskiingu na české úrovni. Z tohoto důvodu mohou jejich názory objektivně interpretovat nynější tendence ve světě freeskiingu.

Úspěšně naplněným cílem je také získání základního teoretického přehledu vztahujícího se k problematice výzkumných témat. Především šlo o souhrn základní charakteristiky freeskiingu jako moderního sportu, původ jeho vzniku a současné podoby, již je ve světě prezentován. Druhou neméně významnou součástí teoretického základu je studování paralel mezi sportem a uměním.

Výzkumná část je založena na kvalitativním přístupu, čímž se podařilo získat teoretickou i praktickou zkušenost s kvalitativním výzkumem a jeho metodami. Výsledky výzkumu byly rozpracovány a spojeny s teoretickými poznatky autora práce. Získaná data jsou doplněna schémata vytvořenými v programu ATLAS.ti verze 6 a zpestřeny o výpovědi respondentů.

Vzhledem k tomu, že původní myšlenka práce vznikla na diskuzi tématu zařazení freeskiingu do programu Zimních olympijských her 2014 v Sochi, mohou být výsledky práce základem pro další zkoumání. Teprve až po této premiéře můžeme diskutovat a zkoumat míru zachování původních hodnot a ideálů, s nimiž byl freeskiing od svého vzniku.

8 Souhrn

Práce se zaměřuje na freeskiing jako na moderní sport nově zařazený do programu Zimních olympijských her 2014 v Sochi. Hlavním cílem je polemika odpovědí na otázku freeskiingu a jeho hodnot ve vztahu sportu a umění. Dílčími cíli jsou vytvořit na základě studia literatury přehled problematiky vztahující se k výzkumným otázkám, objasnit názory a úhly pohledu na freeskiing a zjistit osobní postoje pro jeho aktéry.

Sběr dat byl realizován prostřednictvím kvalitativní metody polostrukturovaných rozhovorů. Výběr zkoumaného souboru vycházel z metody záměrného výběru, kdy jeho účastníky byli freeskisté z řad průkopníků freeskiingu na české úrovni. Autentičnost získaných dat od záměrně vybraných respondentů byla pro výzkum stěžejní. Sběr dat probíhal v průběhu měsíců února a března 2013. V rámci výzkumu bylo realizováno celkem pět rozhovorů. K zpracování dat byl použit program ATLAS.ti 6.0. Výsledkem práce je teoretický model vztahů, které mají klíčový význam pro interpretaci postojů k základním hodnotám freeskiingu.

Výsledky práce jsou základem pro další zkoumání a snahu získat odpovědi na otázky, které přinese diskuze o zachování původních hodnot freeskiingu na nadcházejících Zimních olympijských hrách 2014.

9 Summary

The work focuses on freeskiing, as the modern sport newly included into the Winter Olympics 2014 in Sochi. The main objective is polemic response to the question of freeskiing and its values in relation of sports and the arts. Secondary targets are based on the study of literature to create an overview of issues related to the research questions, to clarify ideas and points of view on freeskiing, and determine the attitudes of its players.

The data were collected through qualitative methods of semi-structured interviews. Choosing the examined group was based on purposive sampling method, where the participants were freeskiers from among the pioneers of the Czech freeskiing level. The authenticity of the data, obtained from respondents, was crucial and deliberately chosen for the research. The data were collected during the months of February and March 2013. There were five interviews conducted within the research. Program ATLAS.ti 6.0. was used to process the data. The result is a theoretical model of relationships which are of key importance to the interpretation of attitudes towards the fundamental values of freeskiing.

The work results are the basis for further research and efforts to get answers to questions, which a discussion about original values of freeskiing will bring at the upcoming Winter Olympics 2014.

10 Referenční seznam

- Čermák, I. (2002). *Myslet narativně (kvalitativní výzkum 'on the road')*. Brno: Nakladatelství Albert
- Dovalil, J., & kolektiv. (2004). *Olympismus*. Praha: Olympia.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Hendl, J. (2008). *Kvalitativní metody: základní metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál.
- Hudson, S. (2012). *Sport and Adventure Tourism*. London: Routledge.
- Huizinga, J. (1971). *Homo ludens : o původu kultury ve hře*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta.
- Hodaň, B. (1997). *Úvod do teorie tělesné kultury*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého.
- Hodaň, B., & Dohnal, T. (2005). *Rekreologie*. Olomouc: Hanex.
- Hoffmannová, J. (2011). *Proměnné v životní dráze sportovců u vybraných rizikových sportů. (Biodromální pohled)*. Disertační práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Hoffmannová, J. & Šebek, L. (2013). *Fenomén X-sportů a aktivit*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Křivohlavý, J. (1994). *Jak zvládat stres*. Praha: Grada Avicenum.
- Lipovetsky, G. (1999). *Soumrak povinnosti. Bezbolestná etika nových demokratických časů*. Praha: Prostor.
- Macková Z. (2003). *Šport jako duševní zážitok*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- Neuman, J. (2006). *Cirkusová pedagogika. Gymnasion 6* Paris: Larousse.
- Říčan, P. (2004). *Cesta životem. Vývojová psychologie*. Praha: Portál.
- Slepičková, I. (2005). *Sport a volný čas*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – nakladatelství Karolinum.
- Strauss, A., & Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
- Svoboda, B., Vaněk., M. (1986). *Psychologie sportovních her*. Praha: Olympia.
- Šebek, L. (2011). *Specifické aspekty učení, motivace a adherence ke sportovní aktivitě u subkultury bikerů*. Disertační práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Švaříček, R., Šedřová, K. a kol. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

- Vaněk, M., Macák, I., Hošek, V., Rychtecký, A., Man, F., & Válková, H. (1970). *Psychologie sportovní činnosti - I*. Praha: Univerzita Karlova.
- Vidličková, J., & Pospíšil, F. (1997). *Pravidla lyžařských závodů. Společná ustanovení; akrobatické disciplíny*. Praha: Svaz lyžařů ČR.
- Volák, J., & Mikula, L. (2009). *Freeskiing. Newschool lyžování*. Praha: Grada.
- (2003). *Evropská sportovní charta: Kodex sportovní etiky : doporučení č. R(92)13 přepracované Výboru ministrů členským zemím : doporučení č. R(92)14 přepracované Výboru ministrů členským zemím : (Tato přepracovaná doporučení byla přijata Výborem ministrů dne 16. května 2001)*. Praha: DISRE.

11 Přílohy

11.1 Informovaný souhlas účastníků výzkumu

Vzor souhlasu s účastí na výzkumu

Souhlasím se zapojením do výzkumu a použitím nahrávek z rozhovorů pro potřeby diplomové práce s názvem „Freeskiing na pomezí sportu a umění.“. Tento výzkum je realizovaný na katedře rekreologie Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Hlavním cílem je provést sběr dat a následně vypracovat kvalitativní analýzu jevů souvisejících s uvedeným tématem. Jedinci zapojeni do výzkumu mají právo na informace o výsledcích výzkumu. Výzkumník se zavazuje, že nahrávky z rozhovorů nebudou poskytnuty osobám mimo rámec výzkumu a budou sloužit pouze pro účely diplomové práce.

Souhlasím s účastí na výzkumu.

jméno a příjmení, datum, podpis

.....

Petr Vlček

(výzkumník)

Tel.: +420 736 664 508

Email: vlcek.501@gmail.com

11.2 CD-rom

Součástí této diplomové práce je také CD s nahrávkami a přepisy polostrukturovaných rozhovorů s účastníky výzkumu. Vzhledem k obsahu citlivých osobních údajů je ovšem k dispozici pouze členům vědecké komise.